

RAPOR 2024

TÜRKİYE'DE DİN, İNANÇ VEYA İNANÇSIZLIK TEMELLİ
NEFRET SUÇLARI RAPORU 2023

Rapor 2024

Türkiye’de Din, İnanç
veya İnançsızlık Temelli
Nefret Suçları Raporu 2023

Türkiye’de Din, İnanç veya İnançsızlık Temelli Nefret Suçları Raporu 2023

Norveç Helsinki Komitesi, İnanç Özgürlüğü Girişimi

Yazar: Funda Tekin

Proje ekibi: Dr. Mine Yıldırım, Funda Tekin

Tasarım: Çağrı Karadağ

Kapak fotoğrafı: Avlaremöz

Yayın tarihi: Haziran 2024

Norveç Helsinki Komitesi (Norwegian Helsinki Committee, NHC), merkezi Oslo’da bulunan ve insan haklarının uygulamada korunmasını sağlamak amacıyla 1977 yılından beri uluslararası çalışmalarına devam eden bir sivil toplum kuruluşu. Bu amaçla izleme ve raporlama, insan hakları eğitimi faaliyetleri yürütüyor ve sivil toplum ile demokratik yapıları destekliyor. NHC’nin çalışmaları Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı kapsamında kabul edilmiş insan hakları belgelerini temel alıyor.

İnanç Özgürlüğü Girişimi (İÖG), 2011 yılından beri Türkiye’de herkesin düşünce, vicdan ve din özgürlüğünün korunması için çalışmalar yürütüyor. Projenin temel etkinlikleri arasında izleme, belgeleme, raporlama, çözüm önerilerinin geliştirilmesi ve savunuculuk yer alıyor. İÖG, ayrıca, din veya inanç temelli nefret suçlarıyla ilgili izleme, raporlama, kapasite geliştirme ve farkındalık yükseltme çalışmaları yürütüyor.

Funda Tekin, Norveç Helsinki Komitesi, İnanç Özgürlüğü Girişimi proje ve iletişim sorumlusu. Lisans eğitimini, Bahçeşehir Üniversitesi Gazetecilik ve Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümlerinde tamamladıktan sonra Hrant Dink Vakfının yürüttüğü Medyada Nefret Söyleminin İzlenmesi projesinde araştırmacı ve araştırma koordinatörü olarak çalıştı. İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Projeler ve STK Yönetimi bölümünde yüksek lisans eğitimine devam ediyor.

Elinizdeki raporun ortaya çıkışında, birçok kişinin emeği ve desteği bulunuyor. Rapora katkı sunan tüm katılımcılara değerli katkıları için en içten teşekkürlerimizi sunarız.

Bu rapor European Endowment for Democracy (EED) katkısıyla hazırlanmıştır. Raporun içeriği EED’nin resmi görüşünü yansıtmaz. Yayında yer alan bilgi ve görüşlerin sorumluluğu yalnızca İnanç Özgürlüğü Girişimine aittir.

www.inancozgurlugugirisimi.org

inancozgurlugu.info@gmail.com

Twitter: /inancozgurlugu

Instagram: /inancozgurlugugirisimi

Facebook: /inancozgurlugugirisimi

Youtube: /@inancozgurlugu

İçindekiler •

Kısaltmalar	4
1. Yönetici özeti ve giriş.....	6
2. Yöntem	8
3. Hukuki çerçeve	9
4. Türkiye’de yasal mevzuat ve politika	13
5. 2023 yılı nefret suçu veya olayı verileri	15
6. Nefret suçunun hedefi olan kişilere destek: Mağdur odaklı yaklaşım	26
7. Sonuç ve tavsiyeler.....	30

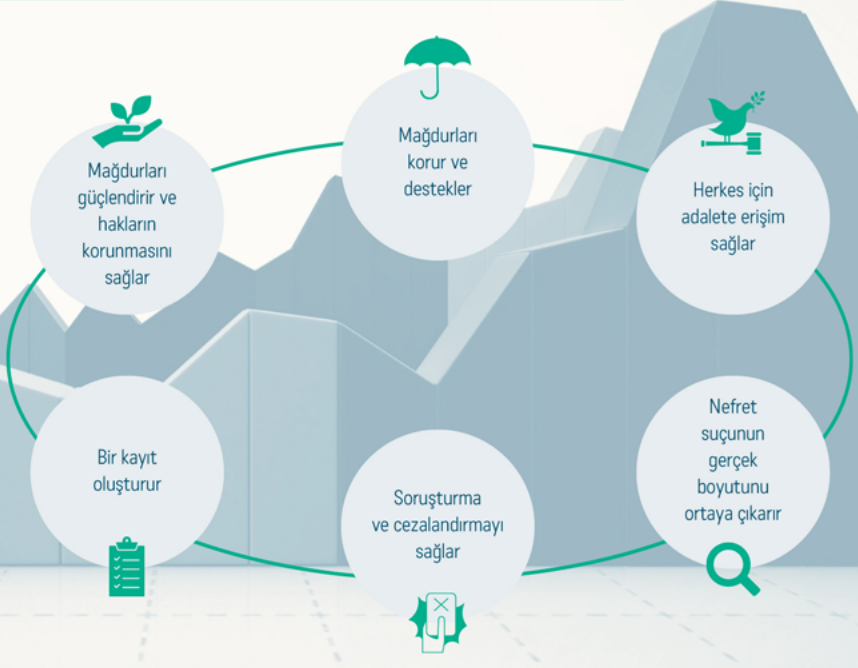
Kısaltmalar

AGİT	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
AGİT/DKİHB	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı/Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Bürosu
AIHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
BM	Birleşmiş Milletler
EPI	Evrensel Periyodik İzleme
TCK	Türk Ceza Kanunu

NEFRET SUÇU BİLDİRİMİ

Bildirimde bulunmak neden önemli?

Ne değişmeli?

Birçok kişi ırkçılık ve ayrımcılık nedeniyle şiddete maruz kalıyor. Bu şiddet etnik köken, göçmenlik geçmişi, ten rengi, din, inanç, cinsiyet, cinsel yönelim veya engellilik gibi çeşitli kimliklere yönelik önyargı saikinden kaynaklı olabiliyor.

TOPLUM

- Ayrımcılık ve önyargıyla her yerde mücadele edin
- Nefret suçlarını açıkça kınayın
- Hak bilincini artırın ve mağdurlar ile tanıkları güçlendirin

PROSEDÜRLER

- Alternatif raporlama ve üçüncü taraf raporlama yöntemleri oluşturun
- Nefret suçunu tanıma ve kaydetme kapasitelerini geliştirin
- Mağdurları destek hizmetlerine yönlendirin

KOLLUK KUVVETLERİ

- Polis memurlarına pratik rehberlik ve eğitim sağlayın
- Nefret suçlarını inceleyen özel birimler kurun
- Sivil toplum ve diğer kuruluşlarla yakın iş birliği yapın

BİLDİRİM OLMADAN NEFRET SUÇLARI GİZLİ KALİYOR

10 kişiden 9'u maruz kaldığı saldırıyı herhangi bir yere bildirmiyor. Çoğu kişi ihbarın sonuçsuz kalacağını düşünüyor, ihbar etmenin çok zor olduğunu veya polise güvenmediklerini belirtiyor.

Bazı gruplar, genel nüfustan 2 kat daha fazla şiddete maruz kalabiliyor.

1. Yönetici özeti ve giriş

Kişileri, toplumları veya kurumları din, inanç veya inançsızlıkları nedeniyle hedef alan nefret suçları, Türkiye'nin önemli insan hakları sorunlarından biri. Nefret suçlarının bir özelliği, mağdurlar, mağdurlarla doğrudan ve dolaylı olarak bağlantılı kişiler ve genel olarak toplum üzerinde, önyargı saiki içermeyen suçlara göre daha ciddi ve çok yönlü etkilerinin olabilmesi. Bu suçlar, mağdura ve onların ilişkili olduğu gruba toplumun kalaniyla eşit haklara sahip olmadığına dair bir mesaj veriyor ve toplumsal barışa yönelik büyük bir engel teşkil ediyor.

Türkiye'deki yasal mevzuat ve uygulama ise bu suçlara karşı oldukça etkisiz ve uluslararası insan hakları hukukuyla uyumlu değil. Nisan 2021 tarihli İnsan Hakları Eylem Planı, ayrımcılık ve nefret suçuna ilişkin Türk Ceza Kanunu'nda (TCK) yeni bir düzenleme ile bu suçlara dair veri tabanı ve istatistiklerin iyileştirilmesi hedeflerini içeriyordu. Ancak, aradan üç yıl geçmesine rağmen bu önemli adımlarla ilgili hala sonuç alınmadı.

"Türkiye'de Din, İnanç veya İnançsızlık Temelli Nefret Suçları 2023" raporu, bu suçların önlenmesine ve nefret suçlarıyla ilgili cezasızlıkla mücadeleye katkıda bulunmayı amaçlıyor. Rapor kapsamında, **2023 yılında yaşanmış 47 nefret suçu veya olayı tespit edildi. Bu olaylarda hedef olan gruplar sırasıyla; Hristiyanlar, Yahudiler, Aleviler, Müslümanlar, Ezidiler ve ateistler oldu.** Nefret suçlarının ihbar edilmesi önünde önemli engeller olduğu için rapordaki verilerin bu suçların gerçek boyutunu yansıtmadığını da göz önünde bulundurmak gerekiyor.

Devletlerin, herkesin insan haklarından eşitçe faydalanabilmesi için bu haklara müdahale oluşturan nefret suçlarının önlenmesi adına hem gerekli önlemleri alma hem de önyargı saikini soruşturma yükümlülüğü var. Ancak 2020'den beri sürdürdüğümüz izleme çalışmalarında olduğu gibi, **2023 yılında yaşanan nefret suçu veya olayının çoğunda da nefret suçu boyutunun irdelendiği etkili bir hukuki süreç yürütülmediği ve bu suçların sıklıkla cezasız kaldığı görülüyor.**

Geçmiş yılların izleme verileriyle birlikte değerlendirildiğinde, Türkiye'de yaşanan din, inanç veya inançsızlık temelli nefret suçlarıyla ilgili öne çıkan bazı bulgular:

- Din veya inanç topluluklarıyla ilişkili bazı mekânlar tekrarlayan bir şekilde hedef alınıyor.
- Mezarlık, ibadet yeri, ev veya okul gibi din veya inanç topluluklarıyla ilişkili mekânlara yönelik saldırıların en sık karşılaşılan olaylardan olduğu görülüyor.
- Bazı kişi veya grupların sistematik tehdide veya baskıya maruz kaldığı görülüyor. Özellikle Protestanların, Süryanilerin ve Ezidilerin hedefi oldukları nef-

ret suçlarını incelediğimizde, bu olayların sistematikleştiğini ve bu grupların sürekli baskıya maruz kaldıklarını söylemek mümkün.

- 2023 yılında özellikle Protestanlara ve Yahudilere yönelik nefret suçlarında bir artış gözlemleniyor.
- 2023 yılında, okullarda antisemit sembollerin kullanıldığı iki ayrı olay yaşandı. Bu durum, kapsayıcı, çoğulcu ve ayrımcılık karşıtı bir eğitim sistemi ve müfredatına duyulan ihtiyacı bir kez daha gösteriyor.
- 2020'den beri, sırasıyla en çok hedef alınan gruplar Hristiyanlar, Aleviler ve Yahudiler oldu.

Raporun ortaya koyduğu veriler, Türkiye'de bu suçlarla mücadelenin ivedilikle ve çok yönlü bir şekilde geliştirilmesi ihtiyacını bir kez daha gözler önüne seriyor. Bu doğrultuda, öne çıkan ihtiyaçlar:

- Nefret suçlarına yönelik etkili soruşturulma yapılması,
- din, inanç veya inançsızlık temelli nefret suçlarının kamu yetkilileri ve sivil toplum tarafından sistematik bir şekilde izlenip raporlanması,
- zarara ilişkin etkili tazmin,
- mağdurların desteklenmesine yönelik bütünsel bir yaklaşım,
- nefret suçlarıyla mücadele için çok paydaşlı çalışmalar.

2. Yöntem

Bu rapor, Türkiye'de din, inanç veya inançsızlık temelli önyargı saikiyle işlenen nefret suçlarına dair bütünlüklü bir izleme çalışması sunması açısından önemli bir kaynak. Rapor, nefret suçlarıyla ilgili ele alınabilecek mevzuata ilişkin bir taramayı temel alıyor.

Nefret olaylarının tespiti için, 1 Ocak 2023 ve 31 Aralık 2023 aralığını kapsayan bir medya taraması yürüttük. Ayrıca, din veya inanç temelli önyargı saikiyle işlenmiş nefret suçları hakkında bildirimler için hazırladığımız formu yaygınlaştırdık. Bildirilen ve medya taraması sonucunda ulaşılan olaylarla ilgili bilgileri Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatının (AGİT) nefret suçu tanımını temel alarak inceledik ve raporda yer verip veremeyeceğimizi değerlendirdik. Son olarak, tespit edilen olaylarla ilgili doğrulama yapabilmek ve güncel bilgilere ulaşabilmek için ilgili kişi ve kurumlarla iletişime geçmeye çalıştık.

Bu izleme çalışması, Yahudilere, Hristiyanlara, Müslümanlara, Alevilere, başörtüsü kullanan kişilere, ateistlere, Yehova Şahitlerine, Ezidilere ve diğer din veya inançlara karşı önyargı saiklerini temel alıyor.

Çalışmada, din veya inanç temelli önyargı saikiyle işlenmiş nefret suçlarına, istatistiklere ve yargı kararlarına ulaşma konusunda bazı sınırlılıklarla karşılaştık. Nefret suçlarının genellikle yaşananın altında raporlanıyor ve basına yansıyor olması önemli bir sınırlılık olmaya devam ediyor. Bunun yanında, izleme çalışmasının yaygınlaştırılmasına ilişkin sınırlılıklar nedeniyle rapordaki olaylar tüm resmin yalnızca bir kısmını yansıtıyor.

Kamu kurumlarından bilgi edinme konusundaki önemli engeller de rapora kaynak oluşturabilecek verileri sınırlamaya devam etti. Kamu kurumlarının, başta Adalet Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı olmak üzere, konuya ilişkin istatistiki bilgilerinin erişilebilir ve ayrıntılandırılmış olmaması nefret suçlarının izlenmesine ilişkin çalışmalar için sistematik bir engel. Son olarak, nefret suçlarının yargı kararlarında ele alınma biçimine de yer vererek daha bütünlüklü bir izleme çalışması yapmayı amaçlasak da yargı kararlarına erişimimiz sınırlı kaldı.

3. Hukuki çerçeve

Uluslararası insan hakları sözleşmelerinde nefret suçuna ilişkin açık bir düzenleme olmasa da ayrımcılık yasaklanıyor.¹ Bu yasak nedeniyle devletler, bir insan hakkına müdahale oluşturan suçlarla ilgili önyargı saikini soruşturma yükümlülüğüne sahip.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadına göre nefret suçu niteliğine sahip olabilecek bir olay başvuru konusu olduğunda ayrımcılık yasağı ile birlikte olayla ilişkili hak temel alınıyor. Ayrımcılık, bir kişi veya grubun, dil, etnik köken, "ırk", cinsiyet, yaş, cinsel yönelim ve engellilik gibi unsurlardan birine dayalı olarak, temel hak ve özgürlüklerden veya diğer yasal haklardan, aynı veya benzer konumda olan diğer kişilerle eşit bir şekilde yararlanamadığı durumda ortaya çıkıyor.

AİHM ayrıca, ceza hukukunun nefret suçuyla verilen zararlar orantılı bir karşılık vermesi gerektiğine işaret ediyor. Bu ilkeyi Roman bir başvurucuya dazlaklar tarafından yapılan bir saldırıyla ilgili *Secic/Hırvatistan* kararında ortaya koydu.² Bu kararda AİHM, devletlerin şiddet içeren olayları soruştururken ırkçı motivasyonu ve olaylardaki olası etnik nefret veya önyargıyı ortaya çıkarmak için tüm makul ek önlemleri alma görevi olduğunun altını çizdi.

AİHM'in, Sırbistan'daki Hare Krishna dinî topluluğunun önde gelen üyelerinden biri olan bir başvurucunun şikâyetiyle ilgili aldığı *Milanovic/Sırbistan* kararı da önemli tespitler içeriyor.³ Başvurucu isimsiz tehdit mektupları almaya başladıktan sonra polise başvurdu. Tehditler kısa bir süre sonra şiddete dönüştü. Birkaç yıl içinde Života evinin önünde defalarca dövüldü ve bıçaklandı. Saldırganlar Života'nın saçını kesti, bir saldırgan Života'nın başına bir haç işareti kazıdı. Polis yinelenen saldırıları başlatanları teşhis edip adaletin önüne getiremedi. AİHM, Sırp polisinin Života'ya yönelik saldırıları önlemediğine ve gereken biçimde soruşturmadığına, çünkü Života'nın dinî inancı konusunda ve kendisinin hakikaten mağdur olup olmadığı konusunda ciddi kuşklar içinde olduğuna hükmetti. Mahkeme, başvuranın uğradığı, çoğunlukla çok sayıda kesikten oluşan ve korku ve çaresizlik duygularıyla birleşen yaralanmalarının, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3. maddesi kapsamında kötü muamele teşkil edecek kadar ciddi olduğu kanaatine vardı. Ek olarak, dinî saikli şiddet ve vahşeti, bu tür imaları olmayan vakalarla eşit bir zeminde ele almanın, özellikle temel haklara zarar veren eylemlerin spesifik niteliğini görmezden gelmek olacağına altını çizdi. Bu tür olaylarda bir ayırım yapılmamasının, Sözleşme'nin 14. maddesiyle (ayrımcılık yasağı) bağdaşmayan haksız muamele oluşturabileceğine işaret etti. Mahkeme,

1 BM Medeni ve Siyasal Hakları Uluslararası Sözleşmesi 2. madde; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 14. madde.

2 AİHM, *Šečić/Hırvatistan*, No. 40116/02, 31 Mayıs 2007.

3 AİHM, *Milanovic Sırbistan*, No. 44614/07, 20 Haziran 2011.

söz konusu saldırıların büyük olasılıkla dinî nefretten kaynaklandığının bilincinde oldukları halde, kamu görevlilerinin faillerin belirlenmesi veya kovuşturulması amacıyla yeterli önlemi almadan soruşturmanın uzun yıllar sürmesine izin vermesinin kabul edilemez olduğu kanaatine vardı.

AIHM içtihadı ayrımcı şiddet olaylarında önyargı saikinin işaretlerinin bulunması durumunda kamu yetkililerinin bununla ilgili yeterli ve etkili soruşturma yapılmasına ilişkin pozitif yükümlülüğü olduğunu gösteriyor.

Ayrımcılık yasağını içeren 14. madde ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ndeki diğer haklarla bağ kurmak: Yaşam hakkını koruyan 2. madde, işkence ve kötü muamele yasağını içeren 3. madde gibi.

Hukuki değerlendirmeyi suçun devlet tarafından değil, özel şahıslar tarafından işlendiği durumları da içine alacak şekilde genişletmek.

Önyargı saiki imaları olan vakaları, bu tür işaretlerin olmadığı vakalardan farklı bir şekilde ele almak ve bu pozitif yükümlülüğü ırkçı önyargının saikinin ötesine genişletmek: Dinsel nefret, homofobi, engellilik, siyasi görüşler veya cinsiyet temelli ayrımcılık gibi.

Pozitif yükümlülüğü, kişinin ilişkisi olan bir kişi nedeniyle ayrımcılığa maruz kalmasını kapsayan, bağlantılı ayrımcılık durumlarını içine alacak şekilde genişletmek.

Nefret suçu nedir?

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı/Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Bürosu (AGİT/DKİHB) nefret suçu için aşağıdaki tanımı kullanıyor:

“Mağdurun, mülkün ya da işlenen bir suçun hedefinin, gerçek ya da hissedilen ırk, ulusal ya da etnik köken, dil, renk, din, cinsiyet, yaş, zihinsel ya da fiziksel engellilik, cinsel yönelim veya diğer benzer faktörlere dayalı olarak, benzer özellikler taşıyan bir grupta gerçek ya da öyle algılanan bağı, bağlılığı, aidiyeti, desteği ya da üyeliği nedeniyle seçildiği, kişilere veya mala karşı suçları da kapsayacak şekilde işlenen her tür suç.”

Kısaca, nefret suçunun oluşması için iki unsur gerekiyor: Cezai suç teşkil eden bir fiil ve önyargılı bir saik:⁴

1. İşlenen fiil ulusal hukuk kapsamında cezalandırılmayı gerektiren bir suç teşkil etmeli. Kasten öldürme, kasten yaralama, mala zarar verme, tehdit ve benzeri suçlar nefret suçunun kökenindeki temel suçlar olabilir.
2. Ayrıca, suç teşkil eden fiilin "önyargıya" dayanan belirli bir saikle işlenmesi gerekir. Önyargılı saikin varlığı, nefret suçlarını adi suçlardan ayırır.

Önyargılı saik nedir?

Nefret suçunun faili, mağduru mağdurun belli bir grupla olan gerçek veya öyle algılanan bağı nedeniyle seçer.⁵ Örneğin, suçun bir taşınmaz veya mekâna zarar vererek işlenmesi halinde bu mekân, mağdur grupla olan bağı nedeniyle seçilir. Bu mekânlara ibadet yeri, toplum merkezi, okul, araç veya ev örnek olarak verilebilir.⁶

Din veya inanç temelli önyargı saikiyle işlenen nefret suçlarının tespitine yardımcı olabilecek sorulara örnekler:⁷

- Mağdurlar veya tanıklar olayın bir din veya inanç grubuna yönelik bir önyargıdan kaynaklandığını mı düşünüyor?
- Önyargıya işaret eden bir yorum, yazılı beyan, tutum ya da duvar yazısı var mı?
- Hedef alınan mekân, bir ibadet yeri, cami, cemevi, kilise, sinagog veya Yehova Şahitlerine veya ateist bir gruba ait toplantı salonu, din veya inanç topluluğuyla bağlantılı bir mezarlık veya okul ya da kültürel açıdan önemli bir mekân mı?

⁴ AGİT/DKİHB, *Hate Crime Laws – A Practical Guide*, 2009.

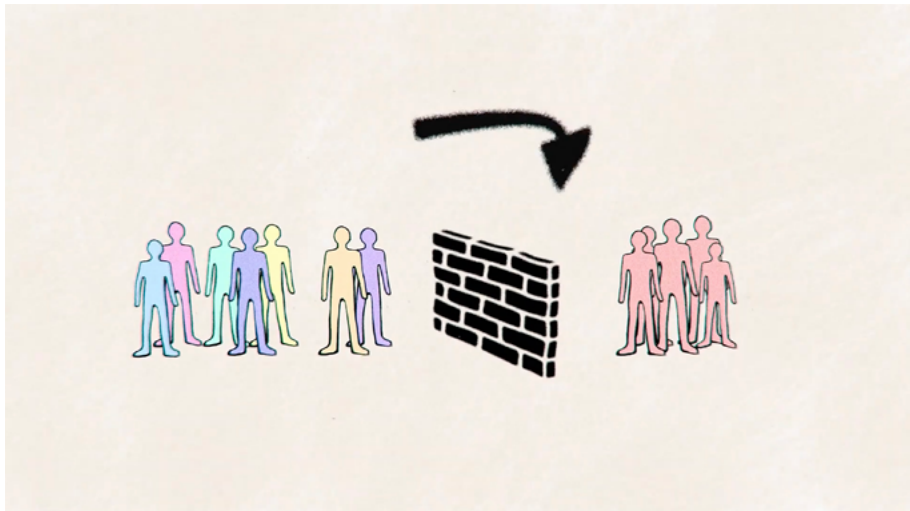
⁵ *A.g.k.*, s. 16.

⁶ *A.g.k.*

⁷ Bu sorular AGİT'in Müslümanlara ve Yahudilere yönelik nefret suçlarıyla ilgili kaynaklarından uyarlanmıştır. Bakınız, *Understanding Anti-Muslim Hate Crimes - Addressing the Security Needs of Muslim Communities: A Practical Guide*, 2020 ve *Understanding Anti-Semitic Hate Crimes and Addressing the Security Needs of Jewish Communities: A Practical Guide*, 2017.

- Hedef alınan mekân bir din veya inanç grubuna mensup kişilerin yaşadığı bir yer mi?
- Hedef alınan mekân daha önce din veya inanç grubuna karşı bir olayda hedef alınmış mı?
- Hedef alınan mekâna yönelik saldırının niteliği ne? Olay yerinde, Davut'un yıldızı veya haç gibi sembollere zarar verilmiş mi? Veya örneğin, Müslümanlar açısından rencide edici olabilecek domuz eti veya kanı gibi bir öge bulunmuş mu?
- Ne tür bir şiddet söz konusu? Din veya inancı temsil eden semboller hedef alınmış mı? Tevrat, İncil veya Kur'an gibi dinî öneme sahip bir objeye karşı saygısızlık içeren bir davranış sergilenmiş mi?
- Şüpheli şahıs bir din veya inanç topluluğunu hedef alan bir gruba mı mensup?
- Şüphelinin geçmişinde veya sicilinde benzer eylemlerde bulunduğu dair bir ipucu var mı?
- Mağdur edilen kişinin görünüşünden hangi din veya inanca mensup olduğu anlaşılıyor mu? Haç veya Zülfikar kolyesi takan veya dövmesi bulunan bir kişi, kippa veya takke takan biri, başörtüsü kullanan bir kadın, sakallı biri, isminden dinî aidiyeti belli olan bir kişi buna örnek gösterilebilir.
- Mağdur edilen kişi, din veya inanç topluluğu lideri veya belirli bir din veya inanç topluluğunun korunması ve güvenliği için çalışan bir insan hakları savunucusu mu?
- Olay bir terör saldırısının ardından, böyle bir saldırının yıldönümünde veya fail ya da bir din veya inanç topluluğu açısından önem taşıyan başka bir tarihte mi yaşanmış? Olay bir dinin bayramında mı yaşanmış?
- Kişiler din veya inançlarını yayarken mi hedef alınmış?
- Görünürde başka bir saik var mı? Başka bir saik bulunmaması da önyargılı saikin varlığına işaret edebilir.

Nefret Suçu Nedir?

4. Türkiye’de yasal mevzuat ve politika

Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası insan hakları sözleşmeleri ve Anayasa nedeniyle insan haklarının korunması ve nefret suçuyla ilgili etkili soruşturma ve yargı süreci yürütme konusunda önemli yükümlülükleri bulunuyor. Bu bağlamda, başta Birleşmiş Milletler (BM) Evrensel Periyodik İzleme (EPİ), Avrupa Konseyi ve AGİT olmak üzere, uluslararası insan hakları uyum denetim mekanizmalarının ilgili süreçlerinde Türkiye’ye nefret suçu mevzuatı hazırlama, nefret suçu verilerinin ayrıştırılmış istatistiklerini oluşturma ve ayrımcılık ve nefret suçlarıyla mücadele etme konularında pek çok tavsiyede bulunuldu.⁸ Türkiye 2025 yılında dördüncü kez EPİ sürecini geçirecek ve maalesef nefret suçuyla mücadele için gereken adımları atmış değil.

Buna rağmen, **Türkiye’de nefret suçlarının TCK’ye dahil edilmesi için farklı zamanlarda kanun teklifleri hazırlanmış olsa da, nefret suçu konusunda özel veya yeterli bir düzenleme bulunmuyor.**⁹ 2014 yılında nefret suçuyla ilgili bir düzenleme için TCK’nin 122. maddesinin “Ayrımcılık” başlığı, “Nefret ve Ayrımcılık” olarak değiştirildi.¹⁰ Ancak, madde bu şekilde düzenlenmiş olsa da sadece “nefret” nedeniyle gerçekleştirilen belirli “ayrımcılık” eylemlerini kapsıyor:

Dil, ırk, milliyet, renk, cinsiyet, engellilik, siyasi düşünce, felsefi inanç, din veya mezhep farklılığından kaynaklanan nefret nedeniyle,

- kamuya arz edilmiş olan bir taşınır veya taşınmaz malın satılmasını, devrini veya kiraya verilmesini,
- kişinin kamuya arz edilmiş belli bir hizmetten yararlanmasını,
- kişinin işe alınmasını,
- kişinin olağan bir ekonomik etkinlikte bulunmasını engelleyen kimse bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Bu değişikliklerle beraber, suçun ‘nefret’ saikiyle işlendiğinin de ispat edilmesi gerekiyor. Ne var ki, ‘nefret’ soyut bir kavram ve bu nedenle suçun farklılıklara duyulan nefret nedeniyle işlenip işlenmediğinin ispatı oldukça güç. Bu sebeple, hukukçular 122. maddenin aslında işlenemez bir suçu tanımladığını dile getiriyor.¹¹ Bu düzenlemeyle ayrımcılık vakalarında da ‘nefret’ saiki arandığı için ayrımcılığın yasalar ve yasa uygulamaları karşısında görünmez kılındığı söylenebilir. Ayrıca, cinsel yönelim ve etnik köken gibi belli özelliklerin 122. madde korumasında olmaması da Anayasa’nın eşitlik maddesine aykırılık teşkil ediyor.

⁸ Bu konuyu önceki raporumuzda daha ayrıntılı bir şekilde ele aldık. Bakınız *İnanç Özgürlüğü Girişimi, Türkiye’de Din veya İnanç Temelli Nefret Suçları 2020 Raporu*, s. 14-16.

⁹ Verilen kanun teklifleri: *Mayıs 2010; Aralık 2011; Ocak 2012; Şubat 2012; Aralık 2012.*

¹⁰ 5237 sayılı ve 26/09/2004 tarihli Türk Ceza Kanunu, 25611 sayılı 12/10/2004 tarihli Resmî Gazete.

¹¹ Doğan, B., *Nefret ve Ayrımcılık Suçu TCK Madde 122*, t.y.; Agos, *TCK 122 hayal kırıklığı: Nefret suçu kağıt üstünde kaldı*, 15 Aralık 2016.

Öte yandan, din veya inanç temelli önyargı saikiyle işlenmiş suçlar düşünüldüğünde TCK'de bir dizi suçla ilgili, sınırlı da olsa, uygulanabilir düzenlemeler bulunuyor. Bunlar arasında, tehdit, onur ve şerefe karşı işlenen suçlar, ibadet yerlerine ve mezarlıklara zarar verme, yaralama, öldürme ve halkın bir kesiminin benimsediği dinî değerleri aşağılama öne çıkıyor.

TCK'DE ÖNE ÇIKAN MADDELER

Tehdit – TCK 106	Suçun bir gruba yönelik önyargı ile işlenmesi düzenlenmiyor.
Onur, şeref ve saygınlığa karşı işlenen suçlar – TCK 125	Din veya inanç da dahil, belli özelliklere yönelik suçlar ayrıca düzenleniyor.
İbadet yerleri ve mezarlıklara zarar verme – TCK 153	Din veya inanç da dahil, belli özelliklere yönelik suçlar ayrıca düzenleniyor.
Dini veya inancı açıklama ve ibadetin engellenmesi – TCK 115	Din veya inanç grupları ile ilgili bir madde.
Halkın bir kesiminin benimsediği dinî değerlerin aşağılanması – TCK 216/3	Din veya inanç grupları ile ilgili bir madde.
Kasten öldürme – TCK 81	Suçun bir gruba yönelik önyargı ile işlenmesi düzenlenmiyor.
Kasten yaralama – TCK 86	Suçun bir gruba yönelik önyargı ile işlenmesi düzenlenmiyor.
İşkence – TCK 94	Suçun bir gruba yönelik önyargı ile işlenmesi düzenlenmiyor.

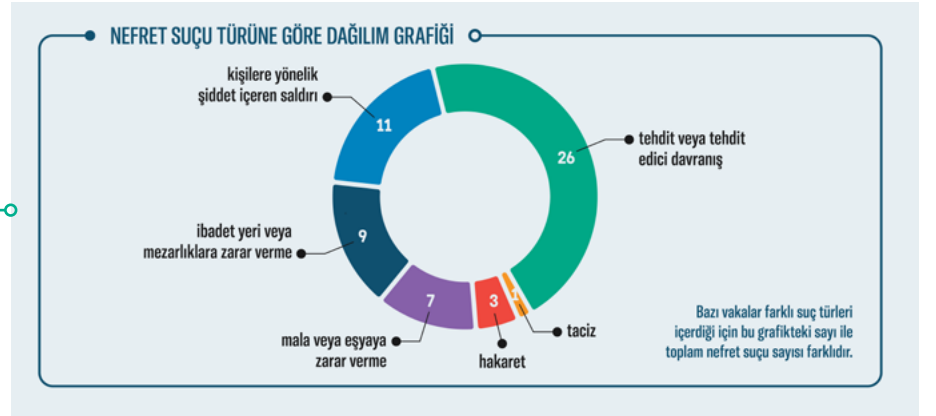
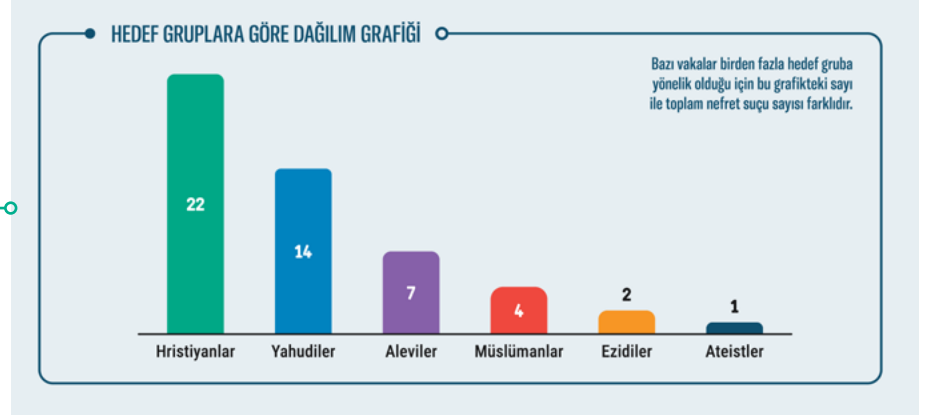
Sonuç olarak, ulusal mevzuat belli nefret suçlarına karşı belirli ölçüde uygulanabilir unsurlar içeriyor. Buna karşın, yargı organlarının nefret söylemi ve nefret suçlarına yaklaşımının genellikle azınlık grupların korunmasına yönelik değil, tam aksine olduğu görülüyor.¹²

12 Karan, U., "Nefret suçları ve nefret söyleminin Türkiye yasalarında karşılığı", Çavdar, A. ve Yıldırım, A.B. (ed.), *Nefret Suçları ve Nefret Söylemi* içinde, Hrant Dink Vakfı Yayınları, 2010.

5. 2023 yılı nefret suçu veya olayı verileri

İzleme çalışması kapsamında, Ocak – Aralık 2023 aralığında din, inanç veya inançsızlıkla bağlantılı 47 nefret suçu veya olayı bilgisine ulaşıldı.¹³

2023'TE
TESPİT EDİLEN
DİN, İNANÇ VEYA
İNANÇSIZLIK TEMELLİ
NEFRET SUÇLARI
SAYISI
47

Nefret suçlarının genel olarak az ihbar edildiği ve raporlandığı biliniyor. Bu nedenle bu sayılar yaşanan nefret suçlarının sadece bir kısmını yansıtıyor. Nefret suçlarının raporlanması veya ihbar edilmesi önündeki temel engeller şöyle sıralanabilir:

- Mağdurların önyargı saikli eylemleri kanıksamış olması ve ihbar veya rapor etme eşiklerinin yüksek olması;
- kişilerin dışlanma riskini düşünerek ihbar etmekten kaçınmaları;
- mağdurların iddialarının ciddiye alınmayacağına veya ihbarda bulduklarında, polis memurları tarafından da dahil olmak üzere, daha büyük mağduriyete uğrayacaklarına dair endişeleri.

¹³ Tespit edilen vakalardaki olası nefret suçu boyutu adli makamlarca irdelenmeli. Aşağıda yer alan grafikte Müslümanlara yönelik önyargı olarak kategorize edilen vakalarda hedef alınanlar, İslam'ın bazı yorumlarına eleştirel yaklaşan, İslam'ın bazı yorumlarına göre norm kabul edilen ibadetlere katılmayan veya kıyafetleri giymeyen kişiler oldu.

Yayımladığımız "Din, İnanç veya İnançsızlık Temelli Nefret Suçları Bildirim Rehberi", nefret suçlarının mağdurlar ve tanıklar tarafından daha fazla raporlanmasını sağlamaya ve bu suçların görünürlüğünü artırmaya katkı sunmayı amaçlıyor.

Raporladığımız verileri hem ulusal ve uluslararası insan hakları izleme mekanizmalarıyla paylaşarak önemli bir savunuculuk aracı olarak kullanıyoruz hem de yaygınlaştırarak toplumsal farkındalığı güçlendirmeye katkı sunuyoruz.

Siz de bize din, inanç veya inançsızlık temelli nefret suçlarını bildirebilirsiniz!

2023 yılında yaşanan nefret suçu veya olayları

17 Ocak 2023'te, İstanbul Edirnekapı'daki Aya Yorgi Kilisesi'nin bahçe duvarına "Tek yol İslam" yazıldı.¹⁴

28 Ocak 2023'te, Şanlıurfa Suruç'ta bir taziye yöneten kişinin, kilise önderi, ailesi ve bazı kilise üyelerinin fotoğraflarını göstererek hedef gösterdiği aktarıldı.¹⁵

15 Şubat 2023'te, İstanbul'da Şahkulu Dergâhı'nın Pendik şubesine silahlı saldırı düzenlendi. Saldırıda bir kişi yaralandı, saldırgan tutuklandı.¹⁶ Cemevi yönetiminin açtığı davayı baskılar nedeniyle geri çektiği öğrenildi.¹⁷

28 Şubat 2023'te, Hatay'da depremzedelere yardım amaçlı kurulan kilise çadırı bir grubun hedefi oldu. Video çeken iki kişi, yardım faaliyetinde bulunan kişiler için "özel eğitilmiş eleman" diyerek insanları bölgeye çağırdı. Videoda şu ifadeler yer aldı: "Hemen şu karşımızda kilise var. Orada kilise aş evi açmış. Ayın de yapıyorlar sabahları. Yanlarına gittiğimizde elimizi öpecek derecede mütevazı, yumuşak davranıp insanları kendilerine çekmek için olanca gayretiyle çaba sarf ediyorlar. Her sabah şu çevreyi komple temizliyorlar millete şirin görünmek için. Yemek ismarlıyorlar 'aman gelin, ne olur gitmeyin' gibi sürekli böyle bir insanları çekme hali var. Allah muhafaza eylesin. Özel eğitilmiş, kilisenin elemanları. Seçilmiş, eğitilmiş insanlar bunlar. O yüzden bizim burada olmamız lazım. Hocalarımız mutlaka buraları boş bırakmasın."¹⁸

14 Gazete Duvar, *Kilise duvarına 'Tek yol İslam' yazılması yapıldı*, 17 Ocak 2023.

15 Protestan Kiliseler Derneği, *2023 Hak İhlalleri İzleme Raporu*, 2024.

16 Cumhuriyet, *İstanbul Pendik'te Şahkulu Sultan Vakfı şubesine silahlı saldırı*, 15 Şubat 2023.

17 Celal Fırat ile yapılan 12 Haziran 2024 tarihli görüşme.

18 HyeTert, *Hristiyanların kurduğu yardım çadırının başında video çekip hedef gösterdiler*, 28 Şubat 2023.

6 Mart 2023'te, Adıyaman'da depremzedeler için yemek hizmeti veren Hristiyan bir grubun, bazı kişiler tarafından taciz edildiği ve sosyal medya aracılığıyla hedef gösterildiği belirtildi. Suç duyurusunda bulunulmadığı ancak olayın emniyet ve valiliğe bildirildiği ve emniyetin grubu uyardığı aktarıldı.¹⁹

14 Mart 2023'te, İstanbul'da, liseler arası turnuvada Üsküdar Amerikan Lisesi futbol takımı oyuncuları, Ulus Özel Musevi Lisesi oyuncularına karşı gol sevinçlerini topluca Nazi selamı vererek kutladı.²⁰ Üsküdar Amerikan Lisesi yönetimi olayla ilgili bir özür yazısı yayımladı ve Ulus Özel Musevi Lisesini ziyaret etti.²¹ Halkların Demokratik Partisi İstanbul milletvekili Ali Kenanoğlu konuyla ilgili soru önergesi verdi, Milli Eğitim Bakanlığı soruşturma başlattı.²²

17 Mart 2023'te, Hisar Okullarında bir grup öğrencinin Yahudi bir öğrenciye gözdağı vermek amacıyla Nazi marşı söylediği ve Nazi selamı verdiği ifade edildi.²³ Hisar Okulları yönetimi Avlaremoz'a gönderdiği yazıda özür diledi. Ayrıca açıklamada, Nazi selamı verilmediği ve Nazi marşının ezbere okunmadığı ancak Nazi göndermesi yapan başka hareketlerin yapıldığı belirtildi.²⁴

25 Mart 2023'te, İstanbul'da, İslam'ın bazı yorumlarına ve Diyanet İşleri Başkanlığına yönelik eleştirel görüşleriyle bilinen ilahiyatçı yazar Cemil Kılıç, evinin önünde sopalarla tekbir getirilerek saldırıya uğradığını açıkladı.²⁵ Gözaltına alınan kişiler daha sonra serbest bırakıldı.²⁶ Kılıç ayrıca, insan hakları, demokrasi, laiklik gibi savunduğu değerler sebebiyle uzun süredir tehdit edildiğini belirtti. 9 Haziran 2023'te saldırganlardan biri yine Kılıç'ın evine gelerek Kılıç'a hakaret etti ve mağdurla tartıştı.²⁷

29 Nisan 2023'te, Şanlıurfa Suruç'ta, bir kilise pastörünün arabasının camına bir taş ile birlikte "Dinini de ırkını da al git" yazan bir kâğıt bırakıldığı ifade edildi. Olayla ilgili herhangi bir suç duyurusunda bulunulmadığı belirtildi.²⁸

2 Mayıs 2023'te, İstanbul Üsküdar'daki Avrasya Protestan Kiliseleri Vakfının giriş kapısının önünde bir kişinin yumurta kırdığı, bozuk para fırlattığı ve bir süre bağırdığı aktarıldı. Olayla ilgili herhangi bir suç duyurusunda bulunulmadı.²⁹

12 Mayıs 2023'te, Mardin Nusaybin'de Süryani muhtar ve Süryani köylü taş ve sopalarla yapılan saldırı sonucunda yaralandı.³⁰

19 Mayıs 2023'te, Sultangazi'de bir imam hutbe sırasında, "Gaziysen gaziliğini bileceksin, haddini bileceksin. Biz sana saygıda kusur etmedik, yanına kadar geldik. Kucakladım seni, gazimizdir dedim. Kardeşim, silahlarınızı hazırlayın. 28 Mayıs ak-

19 Yukarıdaki dn. 15.

20 Gazete Duvar, *Üsküdar Amerikan Lisesi öğrencileri Musevi öğrencilere karşı Nazi selamı verdi*, 15 Mart 2023.

21 Gazete Duvar, *Üsküdar Amerikan Lisesi, 'Nazi selamı' için Ulus Musevi Lisesi'nden özür diledi*, 22 Mart 2023.

22 Avlaremoz, *Nazi selamı soru önergesi olarak getirildi, MEB soruşturma başlattı*, 17 Mart 2023.

23 Avlaremoz, *Kolejde Nazi Vakaları: Hisar Lisesi'nde Nazi Sempatizantlığı*, 17 Mart 2023.

24 Avlaremoz, *Hisar Okulları'ndan Antisemit Olaya İlişkin Açıklama*, 17 Mart 2023.

25 Gazete Duvar, *İlahiyatçı-yazar Cemil Kılıç'a saldırı*, 26 Mart 2023.

26 Birgün, *İlahiyatçı Cemil Kılıç'a sopalarla saldıran kişiler serbest bırakıldı*, 27 Mart 2023.

27 Sol, *Daha önce sopyayla saldıran kişiden Cemil Kılıç'a saldırı: 'Kendimi güvende hissetmiyorum'*, 9 Haziran 2023.

28 Yukarıdaki dn. 15.

29 Yukarıdaki dn. 15.

30 Sabah, *Süryani Muhtar ve vatandaşa saldırı: 2 yaralı*, 12 Mayıs 2023.

şamı silahlarınızı ayarlayın, benim iki tane silahım ağzına kadar dolu. Hodri meydan. Nedir bu sizden çektiğimiz? 80 yıldır bu ülke sizden ne çekiyor, Ermeni döllerinden ne çekiyor. Bu kadar şehitlerimiz var" ifadelerini kullandı.³¹ İmam, Diyanet İşleri Başkanlığının açtığı soruşturma kapsamında açığa alındı.³²

29 Mayıs 2023'te, Samsun seferini düzenleyen Can Dersim Tuncelililer firmasına ait bir otobüsün yolunun, bir grup tarafından uzun süre takip edildikten sonra Gümüşhane'de kesildiği aktarıldı. Ayrıca, otobüsün camlarına vurulduğu ve kapıların zorla açılmak istendiği ifade edildi.³³ Tunceli yoğun olarak Alevilerin yaşadığı bir bölge olduğu için, olay değerlendirilirken Alevilere yönelik olası bir önyargı saiki olabileceği göz önünde bulunduruldu.

5 Haziran 2023'te, Kayseri'de bir kiliseye ait ve mülteciler için ücretsiz çamaşırhane hizmeti veren tesisin camlarının taşlanarak kırıldığı aktarıldı. Olayla ilgili herhangi bir suç duyurusunda bulunulmadı.³⁴

9 Haziran 2023'te, İslam'ın bazı yorumlarına ve Diyanet İşleri Başkanlığına yönelik eleştirel görüşleriyle bilinen ilahiyatçı yazar Cemil Kılıç, 25 Mart 2023'te fiziksel saldırısına uğradığı bir kişinin İstanbul'daki evine gelerek kendisine hakaret ettiğini ve Kılıç'la tartıştığını ifade etti.³⁵

10 Haziran 2023'te, Malatya Pötürge'de, Aleviler için kutsal olan Gönçi Hızır Ziyareti kimliği belirsiz kişiler tarafından tahrip edildi.³⁶ Olayla ilgili herhangi bir soruşturma veya zararın tazmini olmadı.³⁷

20 Haziran 2023'te Adana'da Hristiyan mezarlarının tahrip edildiği belirtildi.³⁸

29 Haziran 2023'te, Bolu Mudurnu'daki bir köy muhtarı bayram namazına gelmeyen kişileri, başkalarının yardımıyla soğuk suya attı.³⁹

17 Temmuz 2023'te, Şanlıurfa Viranşehir'de yaşayan Ezidiler, mülklerini almak için hak mücadelesi yürütürken sistematik saldırılara maruz kaldıklarını ifade etti. Açıklamalarda Ezidilerin mezarlarının tahrip edildiği, araçlarının parçalandığı ve sulamada kullandıkları boruların kesildiği aktarıldı.⁴⁰

17 Temmuz 2023'te, Şanlıurfa Viranşehir'de yaşayan Ezidiler, mülklerini almak için hak mücadelesi yürütürken sistematik saldırılara maruz kaldıklarını ifade etti. Yukarıda ele alınan tekrarlayan tehdit veya mala ve eşyaya zarar verme olaylarının yanı sıra bir kişinin fiziksel saldırıya uğrayarak başından yaralandığı aktarıldı.⁴¹

31 Gazete Duvar, *'İki silahım ağzına kadar dolu' diyen imama soruşturma*, 22 Mayıs 2023.

32 DHA, *'İki silahım ağzına kadar dolu' diyen imam açığa alındı*, 23 Mayıs 2023.

33 Sol, *MHP'liler Can Dersim Tuncelililer firmasına ait otobüsün yolunu kesti*, 29 Mayıs 2023.

34 Yukarıdaki dn. 15.

35 Yukarıdaki dn. 27.

36 Pirha, *Gönçi Hızır Ziyareti kimliği belirsiz kişiler tarafından tahrip edildi*, 10 Haziran 2023.

37 Celal Fırat ile yapılan 10 Haziran 2024 tarihli görüşme.

38 Sat-7 Türk Haber, *Adana'daki Hristiyan Mezarlığı Atıl Durumda*, 20 Haziran 2023.

39 T24, *Bayram namazına gelmeyenleri soğuk suya böyle attılar*, 29 Haziran 2023.

40 Independent Türkçe, *Ezidilerden yetkililere çağrı: Korucuların saldırılarına uğruyoruz, lütfen sesimizi duyun!*, 17 Temmuz 2023.

41 A.g.k.

19 Temmuz 2023'te, İstanbul Pendik'te yaşayan Alevi ve Kürt bir ailenin evine çarpı işareti çizildi. Konuyla ilgili haberde, aile şikâyet için karakola gittiğinde, polislin kamera kayıtlarına bakıldıktan sonra şikâyeti kabul edeceklerini söylediği aktarıldı.⁴²

10 Ağustos 2023'te, Alevi bir aileye yönelik komşularının önyargılı ifadeler kullandığı ve onları ölümle tehdit ettiği aktarıldı. Aileden bir kişi ise fiziksel şiddete maruz kaldı. Saldırganların ayrıca, "Bunlar Ermeni, bunlar terörist" ifadelerini kullandığı belirtildi. Olayın ardından tedbir kararı çıkartıldı.⁴³ Savcılık, hakaret, basit yaralama ve tehdit suçlamalarıyla başlatılan soruşturmada "kovuşturmaya yer yok" kararı verdi.⁴⁴

10 Ağustos 2023'te, Malatya'daki Kurtuluş Kilisesi'nin vaizinin bir grup tarafından Hristiyan olduğu için İzmir'de ölümle tehdit edildiği aktarıldı. Konuyla ilgili haberde mağdurun önce takip edildiği ve şüphelilerin ayrıca mermi gösterdiği belirtildi. İncancından dolayı birçok kez tehdit edildiğini belirten mağdur, daha önce de kilise üyelerinin tehdit edildiğini ancak bu olayların cezasız kaldığını ifade etti. Vaiz ayrıca, "Savcılık mesai saatinin bittiğini belirterek şikâyeti almadı. İHD'ye hukuki destek talebiyle başvuru yaptım. Daha sonra mesai saatlerinde avukatım ile savcılığa suç duyurusunda bulunduk. Aradan geçen dokuz güne rağmen suç duyurusuyla ilgili hala bir gelişme yaşanmadı. Tüm inançlara saygı istiyoruz. Tüm kimliklerin bir arada yaşadığı bir ülke istiyoruz" açıklamasını yaptı.⁴⁵

12 Ağustos 2023'te, Türkiye'nin en önemli inanç merkezlerinden olan Trabzon Sümela Manastırı'nda 15 Ağustos'ta 10. kez düzenlenen Meryem Ana Yortusu ayini, bazı siyasi parti temsilcileri ve çevrelerce tehdit olarak gösterildi ve ayinin "basit bir ibadet faaliyeti" olarak görülemeyeceği vurgulanarak hedef alındı. Ayrıca ayinin iptal edilmesi için kampanya başlatıldı.⁴⁶

12 Ağustos 2023'te, bir kadının Antakya'da su temini için destek istemeye gittiği cami imamının "Sen bu kılıkla buraya nasıl gelirsin, utanmıyor musun?" sözlerinin ardından fiziksel şiddetine maruz kaldığı aktarıldı. Polislin olay yerine gelmediğini ifade eden mağdur, kendi imkanları ile sahra hastanesine gidip darp raporu aldığını ve emniyete giderek şikâyetçi olduğunu belirtti. Ayrıca, mağdurun imam ve ailesi tarafından şikâyetini geri alması için tehdit edildiği ifade edildi.⁴⁷

21 Ağustos 2023'te, Malatya Kurtuluş Kilisesi mensubunun içinde bulunduğu araca kimliği belirsiz kişi ya da kişiler tarafından silahlı saldırı düzenlendiği aktarıldı. Saldırı sonucu araçta maddi hasar meydana geldiği bildirildi. Mağdur daha önce bir not ile tehdit edildiğini ifade etti. Ayrıca, 24 Ağustos 2023'te Malatya Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulunduğunu ancak yaklaşık iki ay içinde konuyla ilgili bir gelişme yaşanmadığını belirtti. Daha önce başka kilise mensuplarının da tehditlere maruz kaldığını ifade eden mağdur, bu olayların faillerinin bulunmadığını dile getirdi.⁴⁸

42 Evrensel, *Hizbullah'tan kaçan ailenin evi işaretlendi*, 19 Temmuz 2023.

43 Bianet, *bianet editörü Ruken Tuncel'in ailesine yönelik nefret saldırısı Meclis'te*, 15 Ağustos 2023.

44 Bianet, *Savcılık, bianet editörü Ruken Tuncel'in ailesine yönelik nefret saldırısı dosyasını kapattı*, 8 Aralık 2023.

45 Evrensel, *Malatya'daki Kurtuluş Kilisesi'nin vaizi ırkçı bir grup tarafından ölümle tehdit edildi*, 19 Ağustos 2023.

46 Gazete Duvar, *Hedef gösterilen Patrikhane'den Sümela'da ayin açıklaması: Tüm dünyada 15 Ağustos'ta kutluyoruz*, 14 Ağustos 2023; Diken, *Sümela Manastırı'nda düzenlenecek ayin hedefte*, 14 Ağustos 2023.

47 Gazete Duvar, *Antakya'da imamdan kadına saldırı: 'Bu kılıkla nasıl buraya gelirsin?'*, 14 Ağustos 2023.

48 Yeni Yaşam Gazetesi, *Kurtuluş Kilisesi mensubu silahlı saldırıya uğradı*, 18 Ekim 2023.

26 Ağustos 2023'te, Haber Vakti adlı internet sitesi, Türkiye Aşkenaz cemaati hahamı Mendy Chitrik'i, Yahudi kimliğini öne çıkararak hedef gösterdi. Haber sitesi, "LGBT etkinlikleriyle bilinen ŞABAT (CHABAD) Yahudi Örgütü Türkiye Temsilcisi'nin Taksim Cami Kültür Merkezi'nde seminer vereceği duyurulmuştu" ve "Tarihi Parsömenleri çalan, LGBTQ'nün gerçek organizatörü ve kısaca dünyanın en tehlikeli mafya yapılanması olarak bilinen CHABAD örgütünün yasadışı Türkiye Temsilcisi Taksim Camii Kültür Merkezinde seminer verecek" benzeri ifadeleri kullandı.⁴⁹

30 Ağustos 2023'te, İstanbul'daki Maçka Parkı'nda Nazi sempatanları toplandı. Maskeli kişilerin bulunduğu buluşmaya ait fotoğraf, "Kimseden korktuğumuz yok! Gözünüzün önünde açtık bayrağımızı" notuyla paylaşıldı. Ayrıca, sosyal medyada bu paylaşımı yapan kişi "antisemitizmi yaymaktan gocunmadığını" ifade etti.⁵⁰

18 Eylül 2023'te, Sinop'ta aşırı milliyetçi bir kurum başkanının, konuşmasında bir kilise ve pastörünün ismini açıkça ifade ederek, "Topal Osman ölmüş olabilir, yeni Topal Osmanlar var" benzeri sözlerle tehdit ettiği, konuşmanın sosyal medya hesaplarından yaygınlaştırıldığı aktarıldı. Olayla ilgili bir suç duyurusunda bulunulmadı.⁵¹

21 Eylül 2023'te, Elazığ Belediyesi Cumhuriyet Halk Partisi Meclis Üyesi ve Elazığ Cem Kültür Vakfı Başkan Yardımcısı Cafer Yeşil'in park halindeki otomobiline kimliği belirsiz kişi ya da kişiler tarafından silahlı saldırı yapıldı. Konuyla ilgili Elazığ Valiliğinden yapılan açıklamada, "Olayın faili veya failerini tespit ederek, en kısa zamanda adalete teslim edilmesi yönündeki çalışmalar titizlikle devam etmektedir" denildi.⁵²

18 Ekim 2023'te, Samsun Atakum ilçesindeki belediye meclisi toplantısı sırasında meclis üyesi Süleyman Sezen, Hitleri "rahmet" ile andı ve Yahudilerin toplu katlini savundu. Oturumu yöneten belediye başkanı Cemil Deveci, bir üyenin itirazının ardından açıklamayı 'insani ve normal' olarak nitelendirdi.⁵³

25 Ekim 2023'te, İstanbul Fatih'te bir sahafın girişine "JEWS NOT ALLOWED/YAHUDİLER GİREMEZ" yazan antisemit bir pankartın asıldığı belirtildi.⁵⁴

28 Ekim 2023'te, İzmir Etz Hayim Sinagogu'na antisemit bir saldırı yapıldığı aktarıldı. Sinagogun giriş cephesine kırmızı spreyle boyanmış "Katil İsrail" yazıldı. Ayrıca sinagogun kapısı ve yanında bulunan tabelalar da kırmızı spreyle boyandı.⁵⁵

30 Ekim 2023'te, Eskişehir Protestan Kilisesi'nde ibadet sırasında bir kişi kilise pastörüne tokat attı. Gözaltına alınan saldırgan, "din görevlisini kasten yaralama" suçundan sevk edildiği adliyede, sulh ceza hakimliğince adli kontrol şartıyla serbest bırakıldı. Daha sonra, başsavcılık kararıyla akli dengesinin yerinde olup olmadığının tespit edilmesi amacıyla Eskişehir Şehir Hastanesi Yüksek Güvenlikli Adli Psikiyatri Servisine yatırıldı.⁵⁶ Hukuki sürecin devam ettiği aktarıldı.⁵⁷

49 Avlaremos, *Haber Vakti sitesinden Mendy Chitrik'e nefret kampanyası*, 2 Eylül 2023.

50 Avlaremos, *Türkiye'de bir ilk: Nazi buluşması*, 3 Eylül 2023.

51 Yukarıdaki dn. 15.

52 Kanal 23, *Elazığ Cem Kültür Vakfı Başkanı Cafer Yeşil'in Aracına Silahlı Saldırı*, 21 Eylül 2023.

53 Avlaremos, *AKP'li meclis üyesi Hitler'i 'rahmetle andı', CHP'li belediye başkanı 'normal' buldu*, 18 Ekim 2023.

54 Avlaremos, *İstanbul'da bir sahaf Nazi Almanyası'nı aratmıyor: 'Yahudiler giremez'*, 26 Ekim 2023.

55 Avlaremos, *İzmir Etz Hayim Sinagogu'na Antisemit Saldırı*, 28 Ekim 2023.

56 Gazete Duvar, *Kilise pastörüne tokat attı: 'Hoşgörüsünü denedim' dedi*, 6 Kasım 2023.

57 Yukarıdaki dn. 15.

6 Kasım 2023'te, Mardin Midyat'taki evinin önünde uğradığı silahlı saldırı sonucunda bir Süryani'nin öldürüldüğü basına yansdı. Olayla ilgili gözüaltına alınan 15 kişinin serbest bırakıldığı belirtildi.⁵⁸

9 Kasım 2023'te, İstanbul Fener'deki, Rum toplumuna ait Meryem Ana Kilisesi ve Fener Rum Lisesine taşlı saldırı düzenlendiği aktarıldı. Konuyla ilgili haberde ayrıca, okul ile kilisenin duvarlarına "Kahrol İsrail" ve "Kudüs Filistin'in başkentidir" yazıldığı ifade edildi.⁵⁹

14 Kasım 2023'te, İstanbul'da bazı evlere "Yahudilere ölüm" ve "Yahudi kanı bize helal" yazan kağıtların yapıştırıldığı aktarıldı. Aynı fotoğrafla paylaşılan başka bir haberde kağıtların Filistin için yapılan bir yürüyüş sırasında asıldığı ifade edildi. Söz konusu haberde, afişin hangi yürüyüşte, nereye ve ne zaman asıldığına doğrulanmadığı belirtildi.⁶⁰

15 Kasım 2023'te, Koç Üniversitesinde bir öğrencinin, Kürt ve Alevi olduğu için aynı odada kaldığı iki öğrenci tarafından saldırıya uğradığı ifade edildi. Konuyla ilgili haberlerde öğrencinin dövüldüğü, yüzüne ütü basılmak istendiği ve kesici aletle yaralandığı aktarıldı.⁶¹ Olayla ilgili ses kayıtlarında, saldırıya uğrayan öğrenciyeye yönelik "Kürt olduğu yetmezmiş gibi. Adam bir de Alevi" ve "Siz, kader olarak Yahudilerle çok birbirinize benzeşiyorsunuz. Zafer Partisi iktidarında benzer şeyler yaşayacaksınız" benzeri ifadeler yer aldı. Olayla ilgili soruşturma açıldı.⁶² Koç Üniversitesi olayla ilgili üniversite yönetimince soruşturma açıldığını ve İthaki Yayınları olayın ardından yazarları olan şüpheliyle sözleşmelerini feshettiğini açıkladı.⁶³

15 Kasım 2023'te, Ülke TV canlı yayınına konuk olan Akşam Gazetesi Yazarı Murat Özer, konuşması sırasında Yahudilere yönelik ayrımcı, hedef gösterici, genelleyici ve antisemit açıklamalar yaptı. Program sonrası videoyla birlikte yaptığı X paylaşımında ise Yahudileri açıkça düşman olarak işaret eden ifadeler kullandı.⁶⁴

17 Kasım 2023'te, Konya'yla ilgili yayın yapan yerel bir haber sitesinde yayımlanan, "Kilise Evleri ve Misyonerlik" başlıklı yazıda, Protestanlar 'Türkiye Cumhuriyeti'ni çöktürmek' ve 'Türk milletini yok etmek' ile suçlandı. Ayrıca yazıda, açık adresi verilerek bir kilise hedef gösterildi.⁶⁵

20 Kasım 2023'te, İstanbul Balat'ta bulunan Ahayim Musevi Hastanesi yakınında, bir grup İsrail'i protesto etmek amacıyla eylem yaptı. Beyaz doktor önlüğü giyen grup, kırmızı boyayla birbirlerinin önlüklerine kanı anımsatması için el baskısı yaptı.⁶⁶

58 Agos, *Süryani toplumu Mardin'deki cinayetle sarsıldı*, 9 Kasım 2023.

59 *Gazete Duvar*, *Fener'de Meryem Ana Kilisesi ve Rum okuluna ırkçı saldırı*, 9 Kasım 2023.

60 Rudaw, *İstanbul'da bazı evlere 'Yahudilere ölüm' yazısı yapıştırıldığı iddiası*, 14 Kasım 2023; Avlaremaz, *Filistin yürüyüşünde antisemit afiş iddiası: Türkiyeli Yahudiler hedefte*, 15 Kasım 2023.

61 Evrensel, *Koç Üniversitesi yurdunda TÜBİTAK birincisi Kürt ve Alevi öğrenciyeye ırkçı saldırı*, 4 Ocak 2024.

62 Evrensel, *Koç Üniversitesi'nde Kürt ve Alevi öğrenciyeye ırkçı saldırı ile ilgili ses kayıtları ortaya çıktı*, 5 Ocak 2024.

63 A.g.k: Sol, *Koç Üniversitesi'nde Alevi öğrenciyeye işkence uygulamışlardı: Kendisini 'faşist' olarak tanımlıyormuş*, 4 Ocak 2024.

64 Avlaremaz, *Akşam Gazetesi yazarı Murat Özer: 'Sen bu vatanın parçası olamazsın. Düşmanınız evet. Biz sana düşmanız. Düşmanız. Düşmanız.'*, 17 Kasım 2023.

65 Yukarıdaki dn. 15; *Merhaba Haber*, *Kilise Evleri ve Misyonerler*, 17 Kasım 2023.

66 Avlaremaz, *Balat Or-Ahayim Musevi Hastanesi yakınında antisemit eylem*, 22 Kasım 2023.

25 Kasım 2023'te, Eskişehir Tepebaşı'nda bulunan Protestan kilisesine iki kişinin zorla girmeye çalıştığı ifade edildi. Olayla ilgili haberde, şüphelilerin kilise pastörünü Yahudi ve İsraili olmakla ilişkilendirdiği ve polisin aranması durumunda 'yakmakla' tehdit ettiği aktarıldı. Yaklaşık bir ay önce kiliseye gelen başka bir kişinin de pastörü darbettiği belirtildi. Şüpheliler, "halkı kin ve düşmanlığa alenen tahrik etme, birden fazla kişiyle tehdit, cebir veya tehdit kullanılmak suretiyle iş yeri dokunulmazlığını ihlal etme" suçlarından adliyeye sevk edildi. Ardından, "tehdit ve iş yeri dokunulmazlığını ihlal" suçlarından tutuklandı.⁶⁷ Kilise ibadet yeri olarak değil, iş yeri olarak sayıldı.

26 Kasım 2023'te, Selçuk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Öğretim Üyesi Dr. Hüseyin Gökalkp, sosyal medya paylaşımında ateistlere hakaret etti. Bir avukat ve Ateizm Derneği, öğretim üyesi hakkında TCK'nin 216. maddesi kapsamında suç duyurusunda bulundu.⁶⁸

3 Aralık 2023'te, Ankara'daki Cebeci Asri Mezarlığı'nda Yahudilere ve Hristiyanlara ait mezarların tahrip edildiği aktarıldı.⁶⁹

3 Aralık 2023'te, Amasya'da kilise ibadeti devam ederken, bir kişinin kiliseye taşlarla saldırdığı aktarıldı. Polise haber verildiği ve şahsın polisin yanında tekrar saldırdığı ifade edildi. Gözaltına alınan saldırganın daha sonra kiliseden özür dilemesi üzerine kilise şikâyetini geri çekti.⁷⁰

18 Aralık 2023'te, İstanbul Çekmeköy'deki Kurtuluş Kilisesi'nin tabelasını iki kişi bıçaklarla parçaladı. Tabelada haç işareti ve ayetler yer alıyordu. Ayrıca, kilisenin logosunun ve iletişim bilgilerinin bulunduğu ikinci bir tabela daha tahrip edildi. Şüphelilerin öncelikle mülk sahibini kilisenin boşaltılması talebiyle aradığı ifade edildi. Kilise pastörü tehditlerin devam ettiğini aktardı.⁷¹

2023'te, İstanbul Şişli'de azınlıkların yoğunlukta yaşadığı Kurtuluş semtinde bir futbol sahasının duvarına "Bebek katili Yahudiler" yazıldığı tespit edildi.⁷²

67 Gazete Duvar, *Eskişehir'de protestan kilisesine 1 ayda 2 saldırı*, 29 Kasım 2023.

68 Cumhuriyet, *İlahiyatçı akademisyenin 'ateizm' paylaşımı: 'O...u çocukluğu, p.çlik, onursuzluk...'*, 1 Aralık 2023; Ateizm Derneği, *Kamuoyuna Duyurulur*, 4 Aralık 2023.

69 Metin Solmaz, *X paylaşımı*, 3 Aralık 2023.

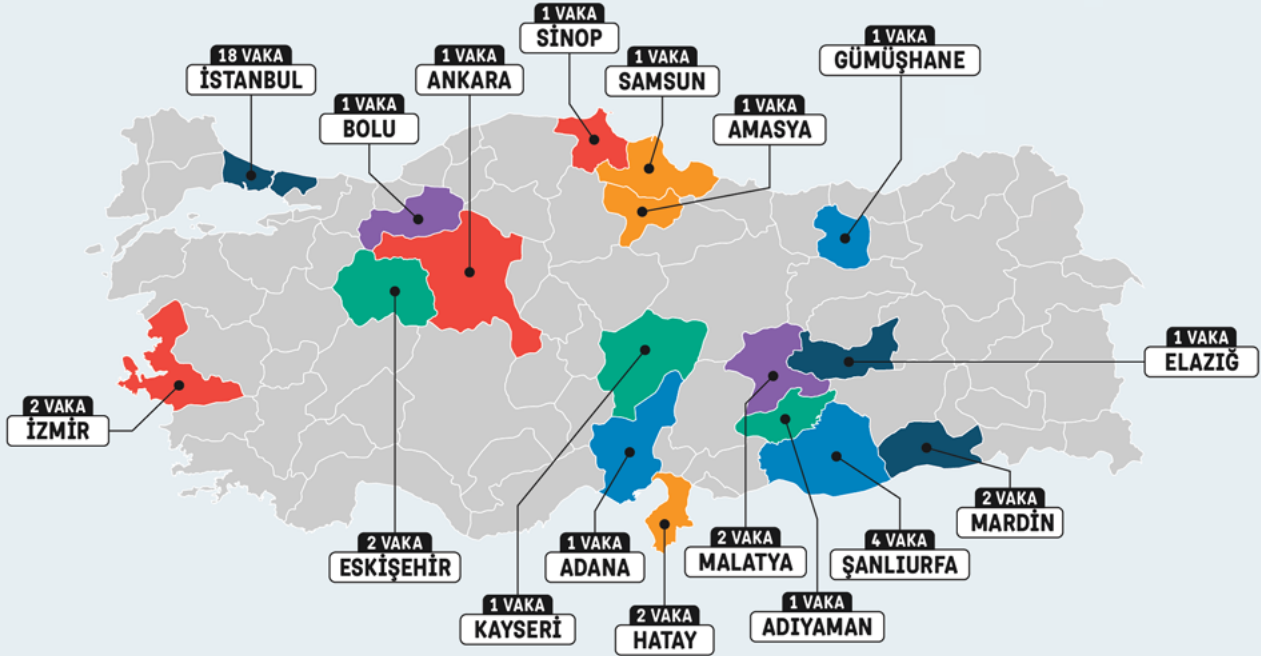
70 Yukarıdaki dn. 15.

71 Haber Global Haber Bülteni, *Kiliseye Provokatif Saldırı*, 22 Aralık 2023.

72 İnanç Özgürlüğü Girişimi ekibinin tanıklığı, fotoğraf arşivde var.

2023'TE DİN, İNANÇ VEYA İNANÇSIZLIK TEMELLİ NEFRET SUÇLARI NEREDE YAŞANDI?

5 ÇEVİRİMİÇİ VAKA (VEYA SİYASETÇİ AÇIKLAMALARI)

İSTANBUL	Kiliseye yazılama
İSTANBUL	Alevi dergahına silahlı saldırı
İSTANBUL	Lise turnuvasında Nazi selamı
İSTANBUL	Okulda antisemit sembollerin kullanılması
İSTANBUL	İlahiyatçıya fiziksel saldırı
İSTANBUL	Protestan vakfına saldırı
İSTANBUL	Ermenilere yönelik tehdit
İSTANBUL	İlahiyatçıya hakaret
İSTANBUL	Alevilerin evinin işaretlenmesi
İSTANBUL	Alevilere tehdit ve fiziksel saldırı
İSTANBUL	Nazi sempatanlarından tehdit
İSTANBUL	Antisemit pankart
İSTANBUL	Rum kilisesi ve okuluna saldırı
İSTANBUL	Antisemit bildiri
İSTANBUL	Alevi öğrenciye fiziksel saldırı
İSTANBUL	Yahudi hastanesi yakınında antisemit eylem
İSTANBUL	Kiliseye saldırı
İSTANBUL	Antisemit yazılama
ŞANLIURFA	Kilise üyelerinin hedef gösterilmesi
ŞANLIURFA	Pastöre tehdit
ŞANLIURFA	Ezidilere sistematik saldırı
ŞANLIURFA	Ezidilere fiziksel saldırı
ESKİŞEHİR	Pastöre fiziksel saldırı
ESKİŞEHİR	Kilise pastörüne tehdit
HATAY	Kilise yardım çadırının hedef gösterilmesi
HATAY	Bir kadına kıyafeti sebebiyle camide saldırı
İZMİR	Kilise vaizine tehdit
İZMİR	Sinagoga yazılama
MALATYA	Alevi ziyaretinin tahribi
MALATYA	Kilise üyesinin aracına saldırı
MARDİN	Süryanilere fiziksel saldırı
MARDİN	Bir Süryani'nin öldürülmesi
ADANA	Hristiyan mezarlığının tahribi
ADİYAMAN	Hristiyanlara yönelik taciz
AMASYA	Kiliseye saldırı
ANKARA	Yahudi ve Hristiyan mezarlığının tahribi
BOLU	Namaza gitmeyenlerin suya atılması
ELAZIĞ	Alevi vakfı temsilcisinin aracına saldırı
GÜMÜŞHANE	Tunceli otobüsüne saldırı
KAYSERİ	Kilise mülküne saldırı
SAMSUN	Yahudilere tehdit
SİNOP	Kilise ve pastörüne tehdit
ÇEVİRİMİÇİ	Meryem Ana Yortusu ayınının hedef gösterilmesi
ÇEVİRİMİÇİ	Hahamın hedef gösterilmesi
ÇEVİRİMİÇİ	Kilisenin hedef gösterilmesi
ÇEVİRİMİÇİ	Ateistlere hakaret
ÇEVİRİMİÇİ/TV	Yahudilere yönelik düşmanca ifadeler

2023'TE DİN, İNANÇ VEYA İNANÇSIZLIK TEMELLİ NEFRET SUÇLARI NE ZAMAN YAŞANDI?

* İlgili vakanın raporlanma tarihidir.

6. Nefret suçunun hedefi olan kişilere destek: Mağdur odaklı yaklaşım

AGİT'e üye devletlerin, nefret suçlarıyla mücadele etmek için harekete geçme taahhüdü bulunuyor. Bu doğrultuda, Türkiye'nin de aralarında bulunduğu bu devletler özellikle;

- nefret suçu mağdurlarını korumayı,
- bu suçlara maruz kalanları bildirimde bulunmaya teşvik etmeyi,
- bu kişilerin adalete ve destek mekanizmalarına etkili erişimini sağlamayı,
- mağdurlara destek olan kuruluşları teşvik etmeyi ve
- kolluk kuvvetlerinin nefret suçu mağdurlarıyla etkileşimde bulunma kapasitesini artırmayı kabul ediyor.⁷³

Nefret suçları, ilgili kurum ve yetkililerin bu suçlara duyarlı yaklaşmaması da dahil olmak üzere, çeşitli nedenler ve engeller sebebiyle ciddi oranda bildirilmiyor. Ayrıca bu suçların hedefi olan kişiler, yeterli rehberlik sağlanmadığı veya bu kişilerin nefret suçu mağduru olarak statüleri tanınmadığı için, adalete erişimde zorluk çekebiliyor.

Kolluk kuvvetleri, adli kurumlar veya diğer destek sağlayıcılar nefret suçu mağdurlarının özel mağduriyetini ve ihtiyaçlarını tanımakta bazen yetersiz olabiliyor ve gerekli pratik ve psikolojik desteği belirleyip yönlendiremeyebiliyor. Hatta bazen mağdurlar süreç içerisinde ikincil mağduriyete uğrayabiliyor.

Nefret suçlarının, özellikle bu suçların hedefi olan ve onlarla doğrudan ilişkili kişiler üzerinde önyargı saiki olmadan işlenen suçlardan çok daha sarsıcı ve uzun süreli etkisi olabiliyor. Öncelikli olarak bu geniş etkiyi görmek ve kabul etmek mağdurların saygılı ve duyarlı bir şekilde muamele görmesi için bir temel oluşturabilir ve ihtiyaçların daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayabilir.

Söz konusu zorlukların üstesinden gelmek için, çok boyutlu ve mağdur odaklı bir yaklaşım kaçınılmaz. Bu noktada, nefret suçunun hedefi olan kişi veya grupların aşağıda ele alınanlar gibi bazı ortak ihtiyaçları olsa da her mağdurun bireysel ihtiyaçlarına yönelik özel bir değerlendirme yapılması gerekiyor.

Bireylerin öznel ve çok boyutlu ihtiyaçları, adalet kurumları ve diğer hizmet sağlayıcılar tarafından verilen yanıtların merkezinde olmalı. Bu bağlamda, yetkililer tutarlı yaklaşımlar sağlamak için bireysel ihtiyaç değerlendirmeleri yapmaya yönelik bir metodoloji geliştirip uygulamalı.⁷⁴

73 AGİT Bakanlar Konseyi, 9/09 No'lu Karar, *Combating Hate Crimes*, 2 Aralık 2009; AGİT Bakanlar Konseyi, 13/06 No'lu Karar, *Combating Intolerance and Discrimination and Promoting Mutual Respect and Understanding*, 5 Aralık 2006.

74 AGİT/DKİHB, *Understanding the Needs of Hate Crime Victims*, 2020, s. 39.

İkincil mağduriyetten kaçınma ve saygılı muamele

Avrupa Suç Önleme Ağı'na göre:

"İkincil mağduriyet, suçun doğrudan sonucu olarak değil, kurumların ve bireylerin mağdura verdiği tepkiler sonucunda meydana gelen mağduriyeti ifade eder. Bu durum, mağdurun mağdur olarak kabul edilmemesini, mağdura saygılı davranılmamasını, duyarsız ve profesyonel olmayan bir şekilde yaklaşılmasını ve herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmayı içerir."⁷⁵

Birçok nefret suçu mağduru için ikincil mağduriyet, daha büyük bir izolasyona ve travmaya yol açabilir. Bu durum, duygusal ve psikolojik sağlıkları ile sosyal ve ekonomik refahları üzerinde daha büyük bir etki yaratır. Bu nedenle, adalet kurumlarının temsilcilerinin ve destekleyici hizmetlerde (tıbbi ve psikolojik hizmetler, avukatlar ve yasal hizmetler, sosyal hizmet uzmanları ve sivil toplum destek hizmetleri dahil) çalışan profesyonellerin tepkisi ve davranışı, nefret suçu mağdurları üzerinde kritik bir etkiye sahip olabilir.⁷⁶

Baskılar sebebiyle köyünü terk etmek zorunda kalan bir Ermeni'nin, köye dönmesinin ardından maruz kaldığı yoğun taciz, tehdit ve saldırı sonrasındaki deneyimleri:

"(...) aklında kalan tüm tehditçileri yazıyor şikâyetine.

O sırada polis 'Zaten siz Ermeniler hepiniz yurt dışındasınız, sen de kalk git, şikâyetini de çek ki köyden çıkabilesin' diyor.

Sonra İstanbul'a geldiğinde yenilemek üzere çekiyor şikâyetini.

İstanbul'a kaçtığında, orada Beylikdüzü'ndeki evinin önünde kendisine silahla saldıranları şikâyet ettiğinde bu sözü İstanbul'daki emniyet yetkililerinden de duyuyor."⁷⁷

Kişisel emniyet ve güvenlik ihtiyacı

Nefret suçlarının ardından derhal, süreli veya sürekli bir güvenlik ihtiyacı söz konusu olabilir. Bu, hedef alınan kişi veya gruplarla bağlantılı mekânların, ibadet yerlerinin ve dinî etkinlikler için kullanılan sosyal alanların güvenliğinin sağlanması da dahil olmak üzere, mağdurların güvenliğinin sağlanmasını da içeriyor. Bu koruma ayrıca, bir mekânın resmî olarak tanınıp tanınmamasından bağımsız olmalı.

Bir cemevinin duvarlarına hakaretlerin yazılması ve cemevindeki bankın yakılmaya çalışılmasının ardından Cemevi Başkanı'nın açıklaması:

"Cemevinin içinde bulunan bank yakılmaya çalışılmış. Daha önceki aylarda maalesef yine yaşamıştık. Burada gençlerin uyuşturucu içtiği bilgisine ulaştık. Yetkililerden, cemevimize özel güvenliğin sağlanmasını defaatle istedik. Bugüne kadar herhangi olumlu bir cevap alamadık."⁷⁸

⁷⁵ Avrupa Suç Önleme Ağı, *Preventing Secondary Victimization policies and practices*, 2016, s. 9.

⁷⁶ Yukarıdaki dn. 74, s. 14.

⁷⁷ Artı Gerçek, *Kitlesele çökme ve gasp ruhu*, 30 Temmuz 2022.

⁷⁸ Anka Haber, *Ceyhan Cemevi'nin duvarına küfürlü yazılar yazıldı, bahçesindeki bank yakılmaya çalışıldı*, 4 Kasım 2022.

Pratik destek

Nefret suçuna maruz kalan kişilerin olayın hemen ardından gelen sonuçlarla ve etkilerle başa çıkabilmek için pratik desteğe ihtiyacı olabilir. Bunlar, hukuki tavsiye, tıbbi yardım, mülk için tamirat ve güvenlik düzenlemeleri ile aileye yönelik destekleri içerebilir.⁷⁹

Su temini için destek istemeye gittiği cami imamının fiziksel şiddetine maruz kalan bir kadının ifadesi:

*"Polisin olay yerine gelmediğini ifade eden (...), kendi imkanları ile sah-
ra hastanesine gidip darp raporu aldığını ve emniyete giderek şikâyetçi
olduğunu belirtti."⁸⁰*

Duygusal ve psikososyal destek

Nefret suçunun hedefi olan kişilerin duygusal ve psikososyal ihtiyaçları kişiden ki-
şiye farklılık gösterebilir. Bazı kişiler, olayın kalıcı etkileriyle baş edebilmek ve kendi
dayanıklılıklarını geliştirebilmek için uzun süreli olarak bir uzman tarafından verile-
cek psikososyal desteğe ihtiyaç duyabilir.⁸¹ Ayrıca, bunlarla sınırlı olmamak kaydıyla
aşağıda yer alan ihtiyaçlar söz konusu olabilir:

- Dinlenme ve duyulma,
- suçun önyargı motivasyonuna dair mağdurun bakış açısına inanılması ve bunun ciddiye alınması,
- suçun etkisinin anlaşılması ve kabul edilmesi,
- mağdurların nefret suçu deneyimlerine karşı yalnız olmadıklarını hissetme-
leri için kolluk kuvvetlerinin, adli kurum yetkililerinin, destek hizmet sağlayı-
cılarının ve genel olarak toplumun dayanışması.⁸²

Alevi bir ailenin komşularının tehdidi ve fiziksel saldırısına maruz kalma-
sının ardından gördükleri dayanışma:

*"Gece yarısından sonra, sabah 02:00-03:00 dolayında apartmandaki
komşularımızın kapılarını çalan polisin 'Tanıklık edecek misiniz' soru-
suna bütün daireler olumlu yanıt vermişler. Yalnız olmadığımızı ve kim-
senin sinmediğini görmek çok yüreklendirici. En büyük güvencemiz bu
dayanışma."⁸³*

Gizlilik ve güven

Nefret suçu deneyimi, bir kişinin topluma ve adalete olan güvenini sarsabilir. Nefret
suçu mağdurlarıyla gizlilik ve güvene dayalı ilişkiler kurmak, iyileşme sürecinin tem-
ellerinden biri olarak nitelendirilebilir.⁸⁴

⁷⁹ Yukarıdaki dn. 74, s. 36.

⁸⁰ Gazete Duvar, *Antakya'da imamdanda kadına saldırı: 'Bu kılıkla nasıl buraya gelirsiniz?'*, 14 Ağustos 2023.

⁸¹ Yukarıdaki dn. 74, s. 19.

⁸² Yukarıdaki dn. 74, s. 36.

⁸³ Bianet, bianet editörünün ailesine ırkçı taciz ve saldırı, 11 Ağustos 2023.

⁸⁴ Yukarıdaki dn. 74, s. 37.

Bilgi sağlanması, adli süreçte rehberlik ve etkili uygulama

Nefret suçu mağdurları, olayı polise veya diğer yetkililere ve kuruluşlara bildirmeye karar verdiklerinde hakları, adli süreç ve mevcut tüm destek hizmetleri hakkında bilgi ve tavsiyeye ihtiyaç duyabilir.⁸⁵ İlgili kurum ve kişiler, mağdurlara davalarının nasıl ilerlediği hakkında bilgi vermeli. Ayrıca, cezasızlığın önüne geçebilmek için bu suçlar etkili olarak soruşturulmalı, kovuşturulmalı ve cezalandırılmalı. Bu, mağdurlara adalet mesajı verirken aynı zamanda yeni suçların yaşanmasının önüne geçebilir.⁸⁶

Alevi ve Kürt bir ailenin evine çarpı işareti çizilmesinin ardından polis merkezindeki deneyimleri:

*"(...) şikâyetle bulunmak için gittikleri karakolda yaşadıklarını ise 'Kamera kayıtlarına bakacağız dediler, ondan sonra ifademi alacaklarını aktardılar. Ama iki gün oldu ne gelen var ne giden' diye anlattı."*⁸⁷

Bir kilise mensubunun içinde bulunduğu araca yapılan silahlı saldırı sonrasındaki hukuki sürece dair deneyimleri:

"Aradan geçen yaklaşık iki ayda suç duyurusu ile ilgili herhangi bir gelişme yaşanmadı."

*Bugüne dek birçok kilise mensubunun ölümle tehdit edildiğini, ötekiler gibi kendi bulunduğu suç duyurusu ile ilgili de bir gelişme yaşanmamasına tepki gösteren (...), 'Savcılıktan soruyoruz ama 'gizli araştırma' yapıyoruz diyorlar. Bugüne kadar yaşanan olaylarla ilgili hiçbir fail bulunmadı' dedi."*⁸⁸

Türkiye'de mağdur odaklı bir yaklaşım, sistemsel reformları gerektiriyor. Yasal değişiklikler mağdurların ihtiyaçlarını önceliklendirmeli ve güçlü uygulama mekanizmalarıyla desteklenmeli. Bunun yanında, toplumun katılımını sağlamak ve önyargıları sorgulayarak kapsayıcılığı teşvik eden farkındalık kampanyaları bu suçların önüne geçebilmek ve etkisini iyileştirebilmek için kritik önem taşıyor. Kamu kurumları, sivil toplum, kolluk kuvvetleri, medya ve genel olarak toplum, ayrımcılığı azaltmak için etkili olabilir.

Sonuç olarak, nefret suçuyla mücadelede birinci sorumluluk devlet kurumlarına ait olsa da nefret suçlarıyla ve bu suçların etkisiyle mücadele kolektif bir çabayı gerektiriyor. Bu suçların hedefi olan grupları bu çabaların merkezine yerleştirmek ise tüm bireylerin saygı gördüğü ve insan haklarının herkes için eşit bir şekilde korunduğu bir toplumsal hayatın inşa edilmesine katkı sağlayabilir.

85 A.g.k.

86 A.g.k.

87 Evrensel, *Hizbullah'tan kaçan ailenin evi işaretlendi*, 19 Temmuz 2023.

88 Yeni Yaşam Gazetesi, *Kurtuluş Kilisesi mensubu silahlı saldırıya uğradı*, 18 Ekim 2023.

7. Sonuç ve tavsiyeler

2023 yılında, hedef alınan gruba göre ulaşılan nefret suçu/olayı bilgisi şöyle:⁸⁹

- Hristiyanlar 22,
- Yahudiler 14,
- Aleviler 7,
- Müslümanlar 4,
- Ezidiler 2,
- Ateistler 1.

2020'den beri sistematik olarak sürdürdüğümüz izleme çalışmasında en çok hedef alınan üç grup sırasıyla; Hristiyanlar (52), Aleviler (42) ve Yahudiler (23) oldu. Bu veriler, Türkiye tarihi boyunca birçok kez nefret suçunun hedefi olan bu gruplara karşı kemikleşmiş önyargıların ve düşmanca tutumların devam ettiğini gösteriyor.

Hristiyanların maruz kaldığı nefret suçlarının bir kısmında Ermeniler, Süryaniler, Rumlar gibi etnik kimliklerin de hedef alındığını belirtmek gerekiyor.⁹⁰ Alevilere yönelik önyargı saiki içeren bazı olaylarda kesşimsel bir şekilde Kürt kimliğinin de hedef alındığı tespit edildi. Ayrıca, doğrudan Hristiyanların hedefi olduğu kimi olaylarda ise Hristiyanların "Yahudilikle" ilişkilendirildiği görülüyor.

Raporda, **Müslümanlara yönelik önyargı olarak kategorize edilen vakalarda hedef alınanlar ise İslam'ın bazı yorumlarına eleştirel yaklaşan, İslam'ın bazı yorumlarına göre norm kabul edilen ibadetlere katılmayan veya kıyafetleri giymeyen kişiler oldu.** Dolayısıyla, Müslümanlara yönelik nefret suçu veya olaylarının genellikle Müslümanlığa yönelik farklı veya eleştirel görülen yorumlar veya dinî kurallara uymama gibi gerekçelerle yaşandığı söylenebilir.

Devletlerin, herkesin eşit bir şekilde insan haklarından faydalanabilmesi için bu haklara müdahale oluşturan nefret suçlarının önlenmesi için gerekli önlemleri alma ve önyargı saikini soruşturma yükümlülüğü var. Ancak erişilebilen verilere göre, önceki yıllarda olduğu gibi, **2023 yılında yaşanan ve özel bir hassasiyetle ele alınması gereken nefret suçu veya olayının çoğunda nefret suçu boyutunun irdelendiği etkili bir hukuki süreç yürütülmediği görülüyor.** Cezasızlıkla mücadele için gerekli adımlar atılmış değil. Nefret suçu çok farklı şekillerde karşımıza çıkıyor ve Türkiye'nin birçok noktasında yaşanabiliyor. Bu olaylar sırasıyla, tehdit veya tehdit edici davranış, kişilere yönelik şiddet içeren saldırı, ibadet yeri veya mezarlıklara zarar verme, mala

⁸⁹ Nefret suçlarının ihbar edilmesi önünde önemli engeller olduğu için rapordaki verilerin bu suçların gerçek boyutunu yansıtmadığını göz önünde bulundurmak gerekiyor.

⁹⁰ Özellikle Türkiye bağlamında etnik ve dinî kimlik ayırımı yapmak, kimliklerin kesşimselliğinden dolayı pek mümkün değil. Dolayısıyla bu olaylar rapor özelinde, metodolojik sınırlar çerçevesinde Hristiyanlara yönelik önyargı olarak kategorize edildi.

veya eşyaya zarar verme, hakaret ve taciz suçlarını içeriyor. Önceki yıllara kıyasla, 2023'te kişilere yönelik şiddet içeren saldırı sayısında ve oranında bir artış olduğu gözlemleniyor.

Geçmiş yılların izleme verileriyle birlikte değerlendirildiğinde, **mezarlık, ibadet yeri, ev veya okul gibi din veya inanç topluluklarıyla ilişkili mekânlara yönelik saldırıların en sık karşılaşılan olaylardan olduğu** söylenebilir.

Ayrıca, **din veya inanç topluluklarıyla ilişkili bazı mekânların tekrarlayan bir şekilde hedef alındığı da ortaya çıkan bulgular arasında**. Benzer şekilde, olayların detayları incelendiğinde bazı kişi veya grupların sistematik tehdide veya baskıya maruz kaldığı görülüyor. Özellikle Protestanların, Süryanilerin ve Ezidilerin hedefi oldukları nefret suçlarını incelediğimizde, bu olayların sistematikleştiğini ve bu grupların sürekli baskıya maruz kaldıklarını söylemek mümkün.

2023 yılında özellikle Protestanlara yönelik nefret suçlarında bir artış gözlemleniyor. 2019'dan beri, "güvenlik" gerekçesiyle 250 Protestan sınır dışı edildi ya da vize başvurusu reddedildi.⁹¹ Bu resmî tutumla paralel olarak, Protestanlar yazılı ve çevrimiçi medyada sıklıkla "misyonerlik faaliyetleri" sebebiyle Türkiye toplumuna yönelik bir "tehdit" olarak gösteriliyor. Kimi zaman yerel gazetelerde kiliselerin açık adresi verilerek ibadet yerleri hedef alınıyor. Bu raporda tespit edilen olayların bir kısmı, özellikle medyanın Protestanlara yönelik nefret söyleminin gündelik hayata yansımaları olabilir. Türkiye özelinde Protestan kiliseleri genellikle apartman kiliseleri olarak varlık gösteriyor ve şehirlerin daha güvensiz bölgelerinde yoğunlaşabiliyor. Bu kiliselerin çoğunun ibadet yeri statüsü olmadığı için güvenliğe dair riskler perçinleniyor olabilir. Bu artış ayrıca, hem olaylar daha fazla basına yansıdığı için hem de bu rapora kaynak oluşturan Protestan Kiliseler Derneği Hak İhlalleri Raporu için yürütülen izleme çalışmasının daha geniş kesimlere erişmesinden kaynaklanıyor olabilir.

Benzer şekilde Yahudilere yönelik nefret suçu sayısının da arttığı görülüyor. Bu olayların özellikle, 7 Ekim 2023'ten sonra başlayan, İsrail'in Gazze'ye yönelik büyük ölçekli ve yoğun askeri operasyonlarının ardından sıklaştığı görülüyor. Ayrıca 2023 başında, okullarda Nazi sembollerinin kullanıldığı iki ayrı olay yaşandı. Bu durum, kapsayıcı, çoğulcu ve ayrımcılık karşıtı bir eğitim sistemi ve müfredatı ile güvenli okul ortamına duyulan ihtiyacı bir kez daha gösteriyor.

Türkiye'deki yasal mevzuat ve uygulama bu suçlara karşı oldukça etkisiz ve uluslararası insan hakları hukukuyla uyumlu değil. Nisan 2021 tarihli İnsan Hakları Eylem Planı, bir yıl içinde ayrımcılık ve nefret suçuna ilişkin TCK'de yeni bir düzenleme ile bu suçlara dair veri tabanı ve istatistiklerin iyileştirilmesi hedeflerini içeriyordu. Ancak, Haziran 2024 itibarıyla mevzuatla ilgili herhangi bir değişiklik olmadı. Dolayısıyla, yetkililer ivedilikle kapsamlı bir mevzuat düzenlemesi ve cezasızlık politikalarıyla mücadele için adım atmalı.⁹² Veri tabanı ile ilgili çalışmalar doğrultusunda, İçişleri ve Adalet bakanlıkları veri toplama sistemlerinde iyileştirme için çalışmalar yapıldığı

⁹¹ Bianet, *AYM, Protestanların MİT'in raporuyla sınır dışı edilmesine "Din özgürlüğüne müdahale değil" dedi*, 7 Haziran 2024.

⁹² AGİT/DKİHB, nefret suçu izleme ve kaydetme uygulamalarını iyileştirmeye, nefret suçu mağdurlarını desteklemeye ve yetkililerin sivil toplumla işbirliğini güçlendirmeye yönelik birçok aracı ve kaynağı sunuyor.

aktarıyor.⁹³ Fakat, bu çalışmaların niteliği, ne zaman sonuçlanacağı ve etkisi hakkında kamuya paylaşılan detaylı bilgi yok.

Nefret suçlarıyla ilgili detaylı ve önyargı saikine göre ayrıştırılmış verinin elde edilmesi ve bu bilgilerin kamuoyu ile paylaşılması, bu tür suçların önlenmesi çabalarının en önemli unsurlarından. Oysa, nefret suçlarına ilişkin Türkiye'deki resmî veriler oldukça sınırlı ve erişilebilir değil. Ayrıca, bu veriler önyargı saikine göre ayrıştırılmıyor. Yeterli bir nefret suçu mevzuatı sağlamasa da "nefret ve ayrımcılık suçu" başlıklı 122. madde ile ilgili, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu da caydırıcılık ve sorunların tespiti ile çözümü için madde kapsamındaki verilerin şeffaflıkla paylaşılmasını tavsiye ediyor.⁹⁴ Resmî verilerin yerini tutmasa da sivil toplumun sistematik izleme ve raporlama yapması oldukça kritik. Bu çalışmalar, bu eylemlerin hedefi olan grupların, söz konusu suçların karakteristiğinin ve alınması gereken acil önlemlerin belirlenmesi için faydalı olacaktır.

Nefret suçları, din, inanç, etnik köken, dil, renk, cinsiyet, zihinsel ya da fiziksel engellilik, cinsel yönelim veya diğer benzer özellikler nedeniyle pek çok farklı grubu hedef alıyor. Bu önemli insan hakları meselesine dair Türkiye'deki yasal ve uygulamaya dair sorunlar ise her grup için benzer nitelikte. Türkiye'deki farklı sivil toplum örgütleri, çalışma alanlarıyla ilişkili nefret suçları konusunda veriye dayalı araştırmalar ve farkındalık artırıcı faaliyetler yürütüyor. Bu örgütler, sahip oldukları bilgi ve deneyimi çok paydaşlı savunuculuk faaliyetleri için araçsallaştırabilir. Böylece yasaların, uygulamaların ve cezasızlık politikalarının değişmesine katkıda bulunabilir.

KAMU YETKİLİLERİNE YÖNELİK SOMUT ÖNERİLER

→ **Din veya inanç temelli nefret suçları da dahil olmak üzere tüm nefret suçlarını engellemek ve bunlarla mücadele etmek amacıyla nefret suçlarına ilişkin mevzuat düzenlenmesi, nefret suçlarının ayrıştırılmış bir şekilde kayıt altına alınması, etkin bir şekilde soruşturulması, kovuşturulması ve uygun bir yaptırım uygulanması sağlanmalı:**

- ↳ **Kamu yetkilileri nefret suçları ile bütünlüklü mücadele stratejisi geliştirmek amacıyla, alanda uzman kişilerin de dahil olduğu geniş katılımlı ve şeffaf bir süreç yürütmeli.**
- ↳ **Uluslararası insan hakları standartlarını temel alan bir nefret suçu mevzuatı ve politika çerçevesi oluşturmalı. Bunun için:**
  - TCK'nin tanımlar bölümünde nefret suçu tanımına yer verilmeli;
  - nefret suçları konusunda kapsamlı, orantılı ve caydırıcı, medeni hukuk, ceza ve idare hukukuna dair hükümler içeren yasal düzenlemeler kabul edilmeli;
  - nefret suçları ile ilgili genel bir ağırlaştırıcı neden öngörülmesi;
  - mevcut mevzuat etkili bir şekilde uygulanmalı;

⁹³ Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, *Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik 2021 Raporu*, 2023, s. 58.

⁹⁴ A.g.k., s. 120.

KAMU YETKİLİLERİNE YÖNELİK SOMUT ÖNERİLER (DEVAMI)

- cezai yaptırımlar arasında toplum hizmeti yükümlülüğü gibi yaptırım seçenekleri de öngörülmesi;
- konu ile ilgili çalışma ve savunuculuk yapan sivil toplum kuruluşlarına hukuk davası açma ve müdahillik hakkı tanınmalı.
- ↳ Bir kamu kurumu, nefret suçlarını izleme, istatistiksel verileri toplama, bu verileri değerlendirme ve kamuoyu ile paylaşma sürecini yürütmek üzere yasal düzenleme ile görevlendirilmeli.
- ↳ Kolluk kuvvetlerinin önyargı saikine ilişkin kanıtları tespit etmesi sonraki ceza yargılaması sürecini de doğrudan etkileyeceği için:
  - Mevcut kayıt sistemi ile veri toplama yöntem ve içeriğine ilişkin eksiklikler tespit edilmeli;
  - veri toplama ve analiz sistemi, nefret suçlarına dair toplanan verilerin önyargı saikine, suç türüne ve cinsiyete göre ayrıştırılmasını sağlamalı;
  - kolluk kuvvetleri personeli nefret suçları, önyargı saikinin tespit ve kayıt edilmesi konusunda düzenli olarak eğitim almalı;
  - kolluk kuvvetleri personelinin önyargı saikini kaydedebilmesi için hem önyargı saiki listesi hem de uygun bir veri tabanı oluşturulmalı.
- **Mağdurların desteklenmesi için ihtiyaçlarına yönelik çok boyutlu tedbirler alınmalı:**
  - ↳ Kişilerin veya toplulukların güvenlik ihtiyaçları sağlanmalı, statüsüne bakılmaksızın ibadet için kullanılan yerler ve toplumsal mekânlar etkin bir şekilde korunmalı;
  - Mağdurlara;**
    - pratik yardım;
    - kısa ve uzun vadeli duygusal ve psikolojik destek;
    - bilgi ve tavsiye verilmesi;
    - saygılı ve onurlu bir şekilde davranılması;
    - kişisel bilgilerin korunması ve güven;
    - (nefret suçunu ihbar eden mağdurların) adli sisteme erişimleri için destek sağlanmalı.
  - ↳ Kolluk kuvvetleri ile sivil toplum ve din veya inanç toplulukları arasında bilgi paylaşımı ve işbirliği güçlendirilmeli.
  - ↳ Nefret suçlarına ilişkin raporlamanın veya ihbarın yeterli olmadığı göz önünde bulundurularak mağduriyet anketi çalışması yapılmalı.

SİVİL TOPLUMA YÖNELİK SOMUT ÖNERİLER

- Nefret suçlarıyla ilgili doğru bilgileri yaygınlaştırmak ve nefret suçlarına dair farkındalığı artırmak için medyayla daha iyi ilişkiler kurabilir ve işbirliği içinde olabilir.
- Politikalar, savunuculuk stratejileri ve nefret suçuyla mücadelede değişim yaratacak araçlar geliştirmek için hem başka kuruluşlarla hem de din veya inanç gruplarıyla işbirliği yapabilir ve konuya dair daha geniş bir savunuculuk yürütmek için koalisyonlar veya platformlar kurabilir.
- Nefret suçlarına dair farkındalığı artırmak, bu suçların önlenmesine katkı sunmak ve kamuoyu oluşturmak için faaliyetler yürütebilir: Kampanyalar, forumlar, konferanslar, atölyeler, görsel veya yazılı materyal üretme gibi.
- Din veya inanç topluluklarıyla birlikte, toplulukların güçlenmesini hedefleyen etkinlikler düzenleyebilir.
- Nefret suçunu önleme ve nefret suçuna karşı güçlendirme stratejisi olarak gençlere yönelik çalışmalar yürütebilir.
- Profesyonellere yönelik eğitimler planlayabilir: Polis kurumları, hukukçular, sosyal hizmet çalışanları, öğretmenler ve sağlık hizmeti profesyonelleri gibi.
- Destek ve danışmanlık merkezi kurmak dahil olmak üzere, mağdurlara doğrudan destek sunabilir.
- Yaşanan nefret suçlarını ve bu suçlara verilen resmî karşılıkları izleyebilir ve raporlayabilir. Böylece hem yetkilileri hem de kamuoyunu harekete geçirebilir.
- Akademisyenlerle ve nefret suçuyla ilgili uzmanlarla işbirlikleri geliştirebilir.
- Nefret söylemine dair izleme, raporlama, savunuculuk ve bilinçlendirme faaliyetleri yürütebilir.⁹⁵

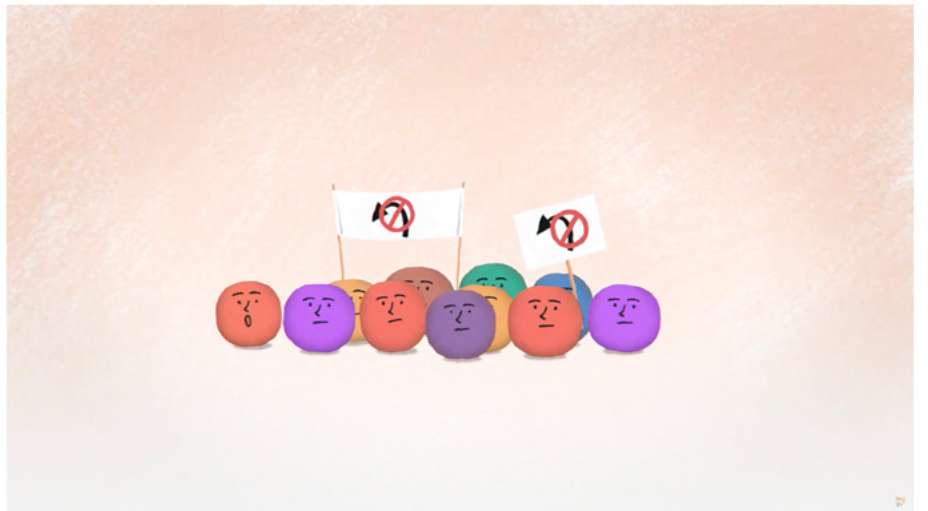
DİN VEYA İNANÇ TOPLULUKLARINA YÖNELİK SOMUT ÖNERİLER

- Nefret suçu konusunda din veya inanç toplulukları içerisinde farkındalık yükseltme çalışmaları yürütebilir.
- Nefret suçlarıyla ilgili ihbarda bulunarak, kendi veri tabanlarını oluşturarak ve verileri paylaşarak nefret suçlarının görünürlüğünü artırmaya katkıda bulunabilir.
- Ortak izleme ve raporlama girişimlerine katılabilir.
- Mağdurlara pratik destek sunabilir ve bilgi paylaşabilir.
- Din veya inanç temelli önyargı saikinin ötesinde farklı önyargı saikiyle işlenmiş nefret suçlarıyla ilgili çalışma yapan kuruluşlarla işbirliği yapabilir.

⁹⁵ Bu tavsiyelerin bir kısmı AGİT/DKİHB'nin hazırladığı ve KAOS GL Derneği'nin Türkçeye çevirdiği "Nefret Suçlarını Önleme ve Karşılama" kılavuzundan uyarlanmıştır.

MEDYA VE GAZETECİLERE YÖNELİK SOMUT ÖNERİLER

- Nefret suçlarını sansasyonel olmayan bir dille ve mağdurlar ile etkilenen topluluklara karşı hassasiyetle ele alabilir.
- Herhangi bir gruba karşı önyargıları veya stereotipleri güçlendiren söylem veya görseller kullanmaktan kaçınabilir.
- Nefret suçlarının ardındaki tarihsel ve sosyal faktörler gibi daha geniş sorunlar hakkında bağlam sağlayabilir.
- Nefret suçlarının bireyler ve gruplar üzerindeki etkilerine odaklanabilir.
- Geniş erişimlerini kullanarak nefret suçlarının doğası, bunların bildirilmesinin önemi ve mevcut destek hizmetleri hakkında bilgilendirme yapabilir.
- Haberlerde hedef alınan toplulukların seslerinin duyulmasını ve temsil edilmesini sağlayabilir.
- İnsan hakları, nefret suçları ve mağdur desteği konularında doğru bilgi ve kaynak sağlamak için uzmanlarla işbirliği yapabilir.

Nefret Suçlarıyla Nasıl Mücadele Edilir?

NEFRET SUÇU
MAĞDURLARINA
HASSAS VE
SAYGILI
MUAMELE

NEFRET SUÇU
MAĞDURLARINA UZMAN
DESTEK HİZMETLERİ

NEFRET SUÇU

MAĞDURLARI İÇİN

DESTEK YAPI TAŞLARI

NEFRET SUÇU
MAĞDURLARININ
İHTİYAÇLARI VE
MAĞDURLARIN
YÖNLENDİRİLMESİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ

CEZA İŞLEMLERİ VE
ADALET SİSTEMİNDE
NEFRET SUÇU
MAĞDURLARI

Etkili bir nefret suçu mağduru destek sistemi oluşturmak, nefret suçu mağdurlarının adalete, ihtiyaç duydukları koruma ve desteğe erişimlerini sağlamak için kritik öneme sahip. Bu, mağdurun ihtiyaçlarını ve haklarını herhangi bir eylemin merkezine koymayı gerektirir.

NEFRET SUÇU
MAĞDURLARI İÇİN
DESTEK SİSTEMLERİ
VE YAPISI

YASAL POLİTİKA VE
ÇERÇEVELER

#NefretSuçunaHayır

*Nefret suçlarının engellenebileceğini biliyoruz,
sen de nefret suçlarına karşı ses çıkar,
eşitlik için harekete geç!*

Norwegian
Helsinki Committee

**TÜRKİYE'DE DİN, İNANÇ VEYA İNANÇSIZLIK TEMELLİ
NEFRET SUÇLARI RAPORU 2023**

www.inancozgurlugugirisimi.org